МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советска Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкома Нохч-ГIалгIайн АССР Лакхехьарча Советен Министрийн Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 119 (4287). ШИНАРДИ, 4 октябрь 1966 шу. Мах 2 кеп.

ОКТЯБРА НАКЪА ДОЛХАШ

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА ЮБИЛЕЙНИ ШЕРА КЕРДАЧА ТОЛАМАШЦА НАКЪА ГIОРГДА

ГУДЕРМЕСА РАЙОНА ЮРТА БОАХАМА БОЛХЛОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара баха боаггIача тайпара накъабахар дукхьа лаьцача Ерригсоюзни социалистически якъа юкъе а баха, Гудермеса района юрта боахама къахьегамхоша укх тайпара социалистически декхараш тIаьэц:

дерригa доакхеш дола ялат 30 эзар тоннага дIакхоачаде, цу даькъе кIа — 10 эзар тонн, дуга — 9.800, ганараш — 2 эзар, шекара свекла — 28 эзар, комсаш — 1.300, баьцадаараш — 3.100 тонн;

пачхаьалкхенга, 10.500 тонн ялат дехка, цу даькъе 4.500 тонн кIа, 5 эзар тонн дуга, 1.000 тонн хьажкIаш, ганараш — 1.600 тонн, шекара свекла — 26,000, комсаш—1.000, баьцадаараш — 2.000 тонн.

Чакхдаха лаьрхIа агротехнически гIуланхаш бокъенца кхоачащдара, хьалха латтарий опыти Iиомана карагIдаьннараши юкъекхахьара ларда тIа Iалашдергда вай хIамаш дIайийнача хIара гектара тIара районе юкъера лаьрхIача 22,2 центнерал кIезигагIа доацаш ялат доккхилга, цу даькъе гурахьа дув кIа — 19 центнер, хьажкIаш — 30, дуга—35, баьцадаараш — 120, ганараш — 11, комсаш—65, силоса лаьрхIа хьокха хьажкIаш — 210, шекара свекла—210 центнер хIара гектара тIара.

Доаццача хаташкаш лакхача боарамеи чакхйоаккхаргья вай агромероприятей ерригa комплекс, 20-гIа октябрь хьатIакхачалехьа дIадийна доаккхергда вай гурахьа дув ялат, хIаьта эзба лаьтта вахилга — 7-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа. Гурахьеи бIаьстан юхьеи юв культураш цхьоалагIчеи шоллагIчеи класса фуцаюргья вай. 50 процентал кIезигагIа доацаш дола ка бела ялаташ, гидуаргаш, хьажкIаш, шекара свекла хий дехкача лаьтташ тIа юргья. Нхашка товсаргья 4.500 тонн минеральни 17.000 тонн органически удобренеш. 3000-нел кIезигагIа йоацача гектараш тIа дIадийнача ка болча ялаташта гербицидаш тохаргья. Лаьтташца тIоадал соцаеш дуллаш дола хий 3000 гектара тIен вегетационни — 7.000 гектара тIен дулларгда.

Юртбоахама техника 1967 шера 1-гIа март хьатIакхачалехьа тоаль йоаккхаргья комбайнаш — 1-гIа апрель хьатIакхачалехьа.

Хьайбай боахам лакхача культура ларда тIа лелабарца, зооветеринарни мероприятей ерригa комплекс кхоачаш а еш, вIаштIехьдоаккхаргда вай доахани коа тIара оалхазараши дебаделгеи цар продуктивность лакхъелгеи.

Хьайбаш дийна долаш эзача колхозашкеи совхозашкеи 1967 шера дерригa дулх 1.170 тонн доаккхилгеи шура 4.500 тонн йоаккхилгеи Iалашдергда вай. Дулх 500 тонни шура 300 тонни дукхагIа йоаккхаргья 1966 шера декхарел.

Пачхаьалкхенга хьайбай продукташ йохкара план 7-гIа ноябрь—Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дуза ди хьатIакхачалехьа кхоачашъергья.

Пайда дикагIа эцаргба тIехдикен дарегIен хьайбай продукташ яхара лоархIаме хьаст болча лоаман даьгIенех. Iалашдергда фермашкара племенной болх тIа-тIа дикагIа тоабелга. ХIара боахаме хьакъоастаергья доахана племенной группа — лакха продукт луш дола Iул вIашагIдоллара лард.

Доакъараш дукхагIа доахаргда юкъ-юкъе дIаювчеи шоалагIа дIаювчеи доакъарий культураех шерра пайда эцара чотах. ДукхагIа механизаци ергья хьайбай боахамерча халача балхий процессашта.

Колхозашкеи совхозашкеи гIирсаш хьалдара шера план 1967 шера 5 декабрь тIакхачалехьа кхоачашъергья.

Боахамий къахьегамхой квалификаци лакхъяра, экономически болх товбара, боахама расчет дIахо юкъеихувлара, хIаьта иштта техниках пайда дикагIа эцаре пайда эцанза дола кхоачамаш гучадахарен чотах вIаштIехьдоликхаргда ялати дулхи доаккхарга дIабода мах 3 проценти шура яккхарга дIабода мах 2 проценти лохбелга.

Совхозашка 550 эзар сома пайда белгеи колхозашка 1.300 эзар сом ахчан доходаш хулгеи Iалашдергда вай.

Социалистически декхараш тIаийцад юрта боахама болхлой районни активе.

Къахьегама толамаш ди тIехьа севдувл Грозненски слюдяной фабрике. Ерригa продукци арахецара цхьайтта бетта задани сентябрь бетта кхоачашъяьй фабрика коллективо. ХIанз ийслагIа квартал я цар СССР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара-карара тела ЦIе байракх лелаю.

Лакхача дикалца дIаяйзай массанахьа Грознерча фабрика продукци. Цунна тешал ду укх тIехьарча кхаь шера фабрике цхьаккха рекламаци ена ца хиларо. Союза кхыча йоккхача фабрикашкара нах ух грозненций опыт Iомае.

Коллектива юкъе дукхагIа бараш коммунистически къахьегама ударникаш ба. Масала, мастер Шулико Евгения, щипальщица Спивак Евдокия, Кащеева Валентина, кхыбараш а.

Продукце дикал лакхъяра дика дакъа лоац рационализатераша. Дукха да цар юкъедихьа кердадараш, дика пайда хиннаб царех фабрикана. ДикагIчарна юкъе ба рационализатораш инженер-механик Скворцов Ефим, токарь Майоренко Владимир.

Сурта тIа: токарь - рационализатор Майоренко Владимир.

И. Плиева сурт.

МЕХКДАЬТТАХОЙ ТОЛАМАШ

Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 49 шу луза ди деде дезлача тайпара дездари Советски Iаьдала 50 шу дизаран В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизари накъабахари дукхьа «Октябрьнефта» телемеханизированни промысла къахьегамхоша дIайолаяь социалистически якъ дегIа а йоалаеш, доккхий толамаш доах Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша. Масала, «Iаьржа дошув» даккхара нийс бетта план «Октябрьнефта» мехкдаьтта промыслови управлене эксплуатационникаша 24 сентябрен Гудермеса мехкдаьтта промыслови управлене эксплуатационникаша 26 сентябрен кхоачашъяьй. Заданеш оттальча ханел хьалхагIа кхоачашъяьй «Горскнефта», «Старогрознефта», «Сунжанефта», «Малгобекнефта» управленеша.

Республика мехкдаьтта доахарий йоккхача отрядо хьинар ца кходеш къахьегаро «Грознефта» объединенега йиш хилийтар пятилетка хьалхарча шера нийс бетта программа ханал кхо ди хьалха кхоачашъе. Газ яккхара план кхы а хьалхагIа кхоачашъяьй—11-ча сентябре.

КарагIдаьннараш лаьгI ца долийташ, керда толамаш доах вай республика мехкдаьттахоша.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

ХьатIакхаьчаб октябрь — гуйрийнара шоллагIа бутт. ТIехьатетта йиш йоацаш, де дезаш дукха балхаш да республика кхаш леладерий. Хьувкъам чуэцар, гурахьа юв культураш дIаер, оахам делга—уж дерригa балхаш ханнахьа кхоачаш а даь пятилетка хьалхара юртбоахама шу толамца чакхдаккха вIаштIехьдаргдар. Ха хьежац, хIанз хIара ди хинна ца Iеш, хIара сахьат а бокхача лоархIаме да.

ЦхьоалагIа сентябрь тIакхоачаш республике дIайийначох 3447 гектара тIара шекара свекла чуийцай. ШоллагIа бутт болабеннаб из маьхера культура вайцита чуэца йолаяь, хIаьта хIанзле ерригa дIайийнача шекара свеклах кхоалагIа дакъа мара чуийцадац.

ХIанз республике хьалха латт ерригa дIайийнача шекара свеклах ах чуийца Гудермесски района колхозаши совхозаши. Дукха тIехьаюс Ачхой-Мартана, Наьсарен районаш.

Республика дерригача боахамашка шекара свекла чуэцара балхий темпаш оахкарчул дукха лохагIа я.

Цхьабакъда, свекла чIоагIа хьийкъай. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 210 центнер йоакхх шекара свекла лелаераша. ХIаьта иштта дика кхебаь хьувкъам ханнахьеи хIама ца дойташи чуэца беза. Цу гIулакха хьувкъам чуэцача техникаи автотранспортеи къахьегама овсарле лакхъе еза.

Шекар доаккхача заводе 50 эзар тонн е планах 28 процент шекара свекла дIакхачийтай. Пачхаьалкхенга шекара свекла йохкара план 57 процент кхоачашъяьй МалгIабика района.

Гурахьа юв культураш 74 эзар гектар дIайийнай, е планах — 45 процент. ДIадахача шера укх ханаца нийсдича дукха кIезигагIа йийнаяр уж. Болх нийса вIаштIехьбаьккха ялат дIадувш ба Наурски района боахамашка, хIанзле 10,3 эзар гектара тIа дIадийнад гурахьа дув ялаташ, е планах 71 процент.

Аханел дукхагIа ялат дIадийнад Грозненски, Надтеречни, МалгIабика районашка. Цхьабакъда, Сунженски районе гурахьа дув ялаташ дIаде къоастадаьча лаьттах диълагIча даькъа тIара мара дийнадац хIаьта Наьсарен районе кхы а кIезигагIа — планах доагIачох 21 процент.

Ха хьежац, хIаьта хIанзчул тIехьагIа механизаторий дIае езаш 90 гектар, е планах — аханел совгIа я. Цу тIа дукхача боахамашка ялат дIаде кийчдаза дукха лаьтташ да. ТIехьакхачача культурай хьувкъам чуийцабац хIанз а. Духхьал из бахьан долаш ялат дIа ца дувш диса а мег, хIаьта хьатIадоагIача шера хьувкъама чIоагIа Iаткъаргда из.

Зябь ахара план 45 процент кхоачашъяьй республика боахамаша, бIаьсти дIадувргдолча ялаташта хIанзле 77,4 эзар гектар эяба аьхай. ДIадахача шераца нийсдича из дукхагIа дале а сентябра тIеххьарча пхе дийнахьа ерригача республике йиъ эзар гектар гаргга мара аьхацар.

Нагахьа санна хIанзчул тIехьагIа цхьа бIаь эзар гектар аха езалга теркалдича хIанзара балха темпаш геттара лоха я. Нийса вIаштIехьбаьккха бу из болх Наурски, Надтеречни, Гудермесски районашка.

Шоай дерригача халкъа цIейта кийчлуш ба хIанз республика къахьегамхой.

Цу денна къахьегама толамашца накъа бахар механизаторийн, кхаш леладерийн лоархIамера декхар да.

1966 ШЕРА 1-гIа ОКТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ АЬХА ЗЯБЬ, ЧУИЙЦА ШЕКАРА СВЕКЛА, ДIАДИЙНА ЯЛАТ

(планах процентаща)

Районаш	шекара свекла чуэцар	гурахьа юв культураш дIаер	зябь ахар
Ачхой-Мартана	27	31	39
Ведана	—	33	19
Грозненски	36	52	40
Гудермесски	51	48	56
МалгIабика	30	51	37
Надтеречни	—	66	70
Наьсарен	1	21	29
Наурски	—	71	60
Ножай-Юрта	6	48	5
Советски	—	—	12
Сунженски	—	25	52
Урус-Мартана	34	36	44
Шаьла	34	30	51
Шелковской	—	41	35
г. Грозный	—	87	44
Ерригача республике гIолла	32	45	45

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА ЛАРД

КПСС ЦК мартовски - майски Пленумий решенеша дегаш ураоттадаь Шелковской района колхозий кхаш леладераша дика толамаш даьхад керттера декхараш кхоачашдара — ялат дукхагIа даккхара, хий дехкача лаьттаех дикагIа пайда эцара.

Ка бола ялаташ дIадийна хиннача 14412 гектарах хIаране тIара 20,3 центнер ялат даьккхар. ХьажкIаш дуген чуийцачул тIехьагIа Дахьен амбарашка кхы а 4700 тонн ялат чудоасса дага ба района кхаш леладераш.

ДукхагIа ялат даккхаран гектара хьувкъам даккхаран дика хьокхамаш гойтад «Красный пахарь», «Путь к коммунизму», «Коминтерн» яхача колхозаша. Ка болча ялатий хIара гектара хьувкъам цу колхозашка 22, 23, 24 центнер я укх шера.

Валови ялат даьккхар а лакхленнад укхаза. Района ерригача колхозашка дIадахача шера даьккхачунца нийсдича укх шера йиъ эзар тонн дукхагIа ялат даьккхад.

Хьийгачь къих хьахиннараша дог гIоздаьккха колхозий механизатораши кхаш леладераши ерригa уйлей низаши тIадахийта хьинаре къахьегаш ба хьатIадоагIача шера тешшаме хьувкъама лард йоллара.

Соакка гурахьа дийна ка бода ялаташ чуэцале дукха хьалха дана болабир укхаза пятилетка шоллагIча шера лакха хьувкъам кхебара тIехь боаржабаь къовсам. Цу ханне оттаяь кийчйир колхозашка гурахьа ялаташ дIадера, из кхоачашдеча де деза балхаш нийса вIаштIехьдахара, зябь ахара йола хьаьда плачаш. Гурахьа дувча ялаташта дикагIйола предшественникаш йолча дIае лаьрхIар гурахьа юв культураш. ДIалувча боарамга дIакхоачадеш кийчдаь дIаоттадир фу. Ка бола ялаташ чуэццаше а, лаьттанцара тIоадал йовргйоацаш, дукха юкъ па йолийташ полупара системах тIеххьа-тIехья аьхар, обработка йир гурахьа юв культураш дIае лаьрхIача участкашта.

ХьатIадоагIача Сийлахь-боккхача Октябра юбилейни шера сийленца накъа бахара шерра социалистически яхь йоаржаяь гурахьа дув ялаташ дIадув лаьтташ шердеш 14166 гектарага дIакхоачаде лаьрхIад района колхозаша, хIаьта доакъара лаьрхIа культураш дIаювраш а долаш — ткъеста эзар гектарага дIакхоачадергда. Из дIадахача шерашка хинначунца нийсдича дукха дукхагIа да. Планах лаьрхIачох пхи эзар гектар гаргга долча нух токхаду культураш (хьажкIаш, гидуаргаш, бахчеви) дIайийна хиннача. полупара ялх эзар гектара тIа, люцерна хиннача 1,2 эзар гектара тIа дувргда гурахье дув ялаташ. ДIалувча боарамга дIакхоачадаьча духхьал цхьоалагIчеи шоллагIчеи классах дола фу мара дувргдац дукхагIйолча колхозаша. Хий дехкача дикагIйолча 10325 гектара тIа дIаде лаьрхIад гурахьа дув кIа, мукх, вико-ялата смесаш.

ХIанз цхьатарра ялат дIаде арааьннай колхозаш. Ялат дIаде арабале мел эшача техникана ханнахьа ремонт йир механизатораша. Кхашка сеца латташ ха ца йоаеш, ца йохаш хаддаьза болх бу тракторашеи сеялкашеи. ХIанзле 2800 гектара тIа ялатийна, 3700 гектара тIа бIаьстан юхье хьайбашта мошача доакъара лаьрхIа культураш дIайийнай районе. Хий дехкача лаьттаех 7500 гектара тIа тIоалал соцаяьй. Цул совгIа Ленинеи Менжинскеи цIерахча колхозий яьккхача лаьтташ тIа самолеташца минеральни удобренеш товсаш я.

Гурахьа юв культураш дIае лаьрхIача лаьттах хIанзле 15600 гектар дика обработка яь кийча да.

Ялат дIалувча агротехнико дIаеха бокъонаш нийсса кхоачаш а еш лакхара хьокхамаш гойташ къахьег механизатораша нн. Троицкий Дмитре, Лобачев Ивана, Донской Ивана кхы дукхабараша а. Дика лаьттах долл фу «Коминтерн» яхача колхоза механизаторий нн. Бондаренко Ивана, Проделов Дмитре, Мартынов Владимира агрегаташа. Къахьегам дика вIаштIехьбаьккха ялат дIалувш ба «Красный пахарь» яхачеи Кирова цIерахчеи колхозашка.

Тешшаме ала йиш я района колхозаша дикача агротехнически хьалашкеи ханнахьеи ялаташ дIадувргда, аьнна.

Цхьабакъда, района механизаторашеи кхаш леладерашеи хьалхашка латта лоархIамера декхараш кхоачашдеча дукха новкъарленаш нийслу. Кхоачамболлаш кхоачашъяц колхозахоша минеральни удобренешта ю заявкаш.

Iальмате мела ду кхашта капитальни планировкеи къаьнарча оросительни каналашта реконструкции яра балхаш «Чечингушводстрой» треста.

Иштта кхоачамболлаш колхозашка транспорт ца хиларах хьажкIа, дуга, кхыйола тIехьакхача культураш чуэцара тIехьадувл, цунца гурахьа юв культураш дIаер а йиллача агротехнически ханал тIехьдала тарлу.

И. КАРЕПИН.

Пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра яхь дIайолаеш крекинг-завода № 5 йолча Бурлакова кулгалдеча установка коллективо тIайийцадар шера задани ворхI ди хьалха кхоачашъяра социалистически декхар. Технологаша толамца кхоачашду тIайийца декхараш. Нийс бетта планал совгIа арахийцай массехк эзар тонн продукци.

Шоашта карагIдаьнначох кхоачамбаь Iе дагабац установка технологаш. Шоай торонаш а лаьрхIа керда декхараш тIайийцар цар дукха ха, йоаццаш. Хьалха лерхIаш хинначул кхо ди хьалхагIа кхоачашъергья шера план. Цул совгIа москвичийи ленинградцийи болам хьаллоацаш уж яхье баьннаб «Советски Iаьдала 50 шу» яха сийлен цIи яккхара.

Хьалха латтачарна юкъе я нн. Павловский, Фролов, Удалов, Константинов керте латтача бригадай коллективаш.

Сурта тIа: установка дикагIбола операторaш (аьрдехьара аьттехьа) М. Алексанов, А. Бибарсов, Л. Ковалева, А. Константинов.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДОККХИЙ СОВГIАТАШ

Семилетка шерашка просвещени профессионально-технически образовани дегIакхувлача толамаш дахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1966 шера 30-ча сентяберча Указаца СССР орденаши медалаши еннай просвещенеи профессионально-технически образованеи болхлой йоккхача группана.

Цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла:

ЛЕНИНА ОРДЕН

Дудаев Заурбика Хьусена — № 1 йолча педагогически училища преподавателa, гор. Грозный.

Лопатухина Берта Ильиничнайна — № 21 йолча юкъерча школа хьехархочоа, гор. Грозный.

Приставко Галина Ивановнайна — № 20 йолча юкъерча школа хьехархочоа, гор. Грозный.

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Артемова Александра Гавриловнайна — № 1 йолча сайрийнарча (сменни) школа директора заместителa.

Бушуев Бушой Недирсултана — Ножай-Юрта юкъерча школа специнтерната заведующена, Ножай-Юрта район.

Демушкин Николай Георгиевича—Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра заместителa.

Емельянчик Нина Григорьевнайна — № 2 йолча школа-интерната директора заместителa, гор. Грозный.

Самойленко Ольга Константиновнайна — Орджоникидзевски юкъерча школа хьехархочоа, Сунженски район.

Семенова Ирина Сергеевнайна — № 7 йолча юкъерча школа хьехархочоа, гор. Грозный.

Смирнова Антонина Анатольевнайна — № 8 йолча Шаьларча школа хьехархочоа, Шаьла район.

Хамхоев Мухтара Исропила — Пхьилекъонгий-Юртарча юкхьанцарча школа директора, Наьсарен район.

Шемет Александра Ивановнайна—№ 55 йолча юкъерча школа хьехархочоа, гор. Грозный.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Бордакова Анна Георгиевнайна — Калиновски юкъерча школа директора, Наурски район.

Веркин Логвин Семеновича — Червленски сайрийнарча (сменни) школа директора, Шелковской район.

Грибов Иван Архиповича—ВаларгатIарча юкъерча школа хьехархочоа, Ачхой-Мартана район.

Гриценко Николай Павловича — Нохч-ГIалгIай педагогически института ректора.

Захаренко Таисия Ивановнайна — Наурски юкъерча школа хьехархочоа, Наурски район.

Ильмиева Iусама Тамарена — ДаьттагIарча бархI шера школа хьехархочоа, Ножай-Юрта район.

Калинина Вера Спиридоновнайна — пионерий Дворецa директора заместителa, гор. Грозный.

Лерман Валентина Константиновнайна — Горагорски юкъерча школа директора заместителa, Надтеречни район.

Мальсагов Йоакъапа Ювсапа — Наьсарен-Вокзалерча бархI шера школа директора заместителa, Наьсарен район.

Максименко Любовь Павловнайна — Старосунженски бархI шера школа хьехархочоа, Грозненски район.

Моргунова Анна Александровнайна — Веданарча юкъерча школа хьехархочоа, Ведана район.

Оччерхаджиев Оччерхьажий Ахьмада — Сержен-Юртарча юкъерча школа хьехархочоа, Шаьла район.

Субботина Юлия Михайловна — № 1 йолча юкъерча школа хьехархочоа, гор. Гудермес.

Теницкий Павел Артемовича — Каргалински юкъерча школа директора заместителa, Шелковской район.

Томленова Надежда Ивановнайна — № 1 йолча юкъерча школа директора заместителa, гор. МалгIабик.

Федоров Иван Никитича — КПСС Наурски райкома шоллагIча секретара.

Эжаева Махьмада Халисата — Советскерча юкъерча школа хьехархочоа, Советски район.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Бабынина Татьяна Макаровнайна — № 2 йолча бархI шера школа хьехархочоа, гор. Гудермес.

Беликова Анастасия Кондратьевнайна — Дубовски юкъерча школа хьехархочоа, Шелковской район.

Изюмская Светлана Евгеньевнайна— № 1 йолча городской профессионально-технически училища преподавателa, гор. Грозный.

Калмыкова Антонина Александровнайна — республикански берий экскурсионно-туристски станце методиста.

Кваша Георгий Пантелеймоновича — № 1 йолча Аргунски юкъерча школа директора заместителa, Шаьла район.

Кулин Михаил Феодосьевича—республикански къонача техникий станце директора заместителa.

Малютина Клавдия Павловнайна—№ 1 йолча Урус-Мартанерча юкъерча школа хьехархочоа, Урус-Мартана район.

Мовлаева ТIахIира Майсуйна — йоккхача АтагIарча юкъерча школа уборщица, Грозненски район.

Моисеева Алла Николаевнайна — № 31 йолча юкъерча школа хьехархочоа, гор. Грозный.

Попов Андрей Георгиевича — Нохч-ГIалгIай педагогически института воккхагIа волча преподавателa.

Сафонова Любовь Васильевнайна—республикански къонача натуралистий станце директора.

Синюкова Виктория Ивановнайна — хьехархой говзал лакхъеча республикански института кабинета заведующена.

Тихонова Ефалия Ефимовнайна—пионерски Дворецa библиотека заведующена, гор. Грозный.

Фомичева Зинаида Алексеевнайна— Орджоникидзевски бархI шера школа хьехархочоа, Сунженски район.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Аниев Зубайрий Ахьмада — Буматарча бархI шера школа хьехархочоа, Ачхой-Мартана район.

Баранова Антонина Ивановнайна — Наьсарен-Вокзалерча юкъерча школа хьехархочоа, Наьсарен район.

Васильева Клеопатра Ивановнайна — Горагорски юкъерча школа хьехархочоа, Надтеречни район.

Вдовенко Алексей Григорьевича—Аргунски бархI шера школа директора, Грозненски район.

Гацаев Абдулвахьида Бекмохьмада — Веданарча юкъерча школа директора, Ведана район.

Кириллова Галина Григорьевнайна — Алхазуровски бархI шера школа хьехархочоа, Урус-Мартана район.

Косовцева Ольга Кузьминичнайна — № 1 йолча берий беша воспитательницана, гор. Грозный.

Куюнов Савелий Ивановича—республикански къонача техникий станце мастерской заведующена.

Махматханов Махьмадхана Ельмийна — МескатIарча юкъерча школа директора заместителa, Ножай-Юрта район.

Османов ИбраьхIама Гушмирзайна — Вашендароевски бархI шера школа директора, Советски район.

Сыщиков Валентин Ивановича — пионерий Дворецa иллеи халхареи ансамбла художественни кулгалхочоа, гор. Грозный.

Фролова Анна Яковлевнайна — Карабулакерча юкъерча школа хьехархочоа, Сунженски район.

Хаматханова Сате Iайшета — № 6 йолча городской профессионально-технически училища мастера, гор. Грозный.

Щурбанова Ефросинья Ивановнайна — № 1 йолча юкъерча школа уборщица, гор. МалгIабик.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА ПАРТИЙНИ СОБРАНЕШКАРА

ЧIОАГIЪЕ ДИСЦИПЛИНА

120 гаргга коммунист ва Гудермесерча локомотивни депо ремонт еча цеха партийни организацена юкъе. Укх деношка уж гулбеннабар шоай отчетно-хоржамий партийни собране. Партбюро балхах лаьца отчетни доклад йир цун секретара нов. Чшиева. Укх тайпара дIадоладир цо ший къамаьл:

— Вай коллективо керттерча даькъе кхоачашъяьй укх шера бархI бетта производственни программа.

Цхьабакъда, цу дешаша дукха къамаьлаш хьоадир отчетно-хоржамий партийни собрание. Партбюро секретара даьча къамаьла коммунисташ сел раьза боацаш хилара маIан малагIа дар дукха ха ялалехьа гучадаьлар. ГIулакх мишта дар аьлча, нов. Чшиева ше а харцдир ремонтникий гIулакхех ше курра даь къамаьл пятилетка хьалхарча шера бархI бетта производственни гIулакхаш мадарра дувца оттача хана. ХIаьта уж хьокхамаш кхы сел дог хьоастаргдолаш да ала хIама долаш дац. Подъемочни йоккха периодически ремонташ а яь тепловозаш арадахара мара 100 процент кхоачашъяь хинназацар задани. Локомотиваштa эIамига периодически ремонт яра программа 98,3 процент кхоачашъяьй, хIаьта тепловозашка профилактически хьажара план кхы а кIезигагIа — 92,7 процент.

Подъемочни ремонт еш йоаккха хара нормал лохъяьяц укх шера 8 бетта. ХIаьта йоккха периодически ремонт еш яьккха ха нормал 9,2 сахьат дукхагIа хилар, эIамига профилактически ремонт еш яьккхар — 4 сахьат дукхагIа. Кхы а вогIа баьб болх локомотивашка профилактически хьажара. Укхаза нормал шоаза дукхагIа соцаяь лоаттаяьй тепловозаш.

Цигара дIадоладелар ремонташ еча цеха партбюрос коммунисташтеи парте боацараштеи юкъе кхоачамболаш хIана баьбац кхетама болх, цар къахьегама гIулакхаш бокъонца тIа хIана дерзадаьдац кердача пятилетка хьалхарча шера заданеш толамс кхоачашъяра яха хаттараш.

Балха тIа кхоачамбоацараш хилийтарах партбюрона чIоагIа критика йир пренешка къамаьл даьча слесараша нн. Витаевеи Курганскеи, депо керттерча бухгалтера нов. Рынча, локомотивни депо начальника заместителa нов. Варемаса, вокхагIа волча инженера-нормировщика нов. Хрястова, инженера-технолога нов. Калининас, локомотивни депо начальника нов. Кацая, кхычар.

Белгтала аьлча, цига дийцар, къахьегама дисциплина чIоагIъяр дукха партбюрос къовсам кIезига лоаттабаь хиларах. Из бахьан долаш да отчет луча юкъагIа къахьегамеи технологически дисциплина толхаяь 100 совгIа моттиг нийсъенна хилар. Из телхаяьрашта юкъе коммунисташ а ба, масала, ворта бохо малар менна балха иха нн. В. А. Сидоров, С. И. Исмаилов, Н. Н. Новиков, балха тIа брак ярах, прогулаш ярах, кхерамзлен техника телхаярах бехкбаь бола нн. Г. И. Хуторской, В. Н. Зубков, Ю. М. Михайлов, Д. Я. Косолапов, Пахомов, кхыбараш.

Ремонт еча тепловозаша сов ха яьккхар, — аьлар слесара нов. Витаева, — дукхагIча хана ремонтникий болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхарах хул. Дуккхаза а нийслу, масала, ремонт еча хана ши сахьат мара даккха йиш йоацача метте пхиппха сахьаташ доахаш. ХIаьта партбюро лаьрххIа хьежаяц ремонтникаша болх во бара бахьанаш, локомотивашта-сайца латташ дукха ха яхара бахьанаш малагIаш да, кхыметтел цкъа а яьйий тепловозаша ремонт еча йоагIачул тIех ха хIана йоаккх хьожаш бокъонца проверка, анализ? Яьяц.

— Коммунисташ берзабе боагIачa тайпара тIаберзабаьбац партбюрос, — аьлар ремонта гIулакхашта депо начальника заместителa нов. Варемаса, — тепловозашта ремонт дикагIа яр дукха, технологически процесс нийсса чакхъяккхар дукха тIагIертта къовсам лоаттабара. Ремонт еча тепловозашка йоагIачул тIех ха йоахийташ йола бракаш дукха хIана хул вай балха тIа? Хул цхьаболча ремонтникашта локомотивай конструкци дика йовзаш йоацандаь, дуккхача слесарий разрядаш лоха йоландаь.

Халахете а, йоах дIахо оратора, партийни бюрос теркалдаьдац кадрай технически дешара, керттерча профессеех болча болхлой разрядаш лакхъяра дешаш. ХIаьта уж лоархIамера дешаш толаме къоаста ца даьчул тIехьагIа ха яргьяц ремонт еча тепловозаша сов ха йоахига дIадаккха а ремонташ яра болх тоабе а.

Ремонт еча тепловозаша совнагIа ханаш яьхай, балхаш во даьд яхаш къахкайбадь мара ца хилара тIаергайир коммунистий уйла воцахагIа волча инженера-нормировщика нов. Хрястова.

— ХIаьта уж кхоачамбоацараш дIадахара партбюрос даь а фуд, де лерхIар а фуд, — йоах нов. Хрястова, — царех цхьаккха хIана хьада дувцанзар нов. Чшиева ший доклада тIа.

Собране белгалдаьхар отчет луча юкъагIа комсомольски организацена кулгалдеча, кагирхоштa кхетам балара балха юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хинна хилар. Цу хьакъехьа дийцар коммунисташа нн. Поддубнаяс, Рогова, Хрястова, Хмырова, Калининас, кхычар.

Отчетно-хоржамий партийни собране шерра соцам тIаийцар партийни къахьегамеи дисциплина чIоагIъяра, хьагучадаьха партбюро балха юкъера кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш белгал а деш.

Партийни бюро керда состав хержар собране.

Н. АЛЕКСАНДРОВ.

Коммунисташ дагабувл

Шийй дикача гIулакхаща сий даьккхал Грозненски межколхозни гIишлошъяра управлене коллективо. Шерагара-шерага цо тIеххкхоачашъю колхозашка, предприятешка гIишлош хьалъяра планаш, хIаьта эксплуатаце дIателаш йола объекташ дика хул. Укх шера «Советская Россия» яхача колхозе хьалъяьй клуб, Ленина цIерахча колхозе — школа, хьайбаш чудохка иштта кхы дуккха производственни помещенеш. Укх шера 8 бетта планах чакхлаха дезаш дар 640 эзар сома маьха балхаш. ХIаьта фактически уж балхаш даьд 740 эзар сома. Цхьайола прорабски участкаш хIана гарга я шера план кхоачашъяра.

КарагIдийнача толамех тоъам бац коммунисташа. Цар лех керда торонаш а, бIаргагу кхоачамбоацараш. Цудухьа отчетно-хоржама партийни собране пренешка къамаьлаш даьраша а доклад чико партбюро секретара Скрыникова а дийцар кхоачамбоацарех, йолаш йолча торонех бизза пайда эцара шоай хьехамаш телар, белгалдоахар де дезараш.

Первомайски станица прорабски участка начальника коммунистий теркам тIабахийтар гIишлошъяра балхий дикалаи къахьегам вIаштIехьбаккхараи. — Тха участко 150 процент кхоачашъяьй 8 бетта план, — аьлар цо, — бакъда кхы а боккхагIа толам карагIбаргбар тхона, нагахьа санна шийй ханнахьа кхоачамбоацараш балха юкъера дIадаьхача. ХIанз а эсала болх беш я управлене диспетчерски служба, из бахьан долаш транспортах бизза пайда эцац. Трактористa нов. Сокологорске ше къамаьл деш критика йир партбюро балха.

— Отчетни хана, — аьлар цо, — партбюрос эсала кулгалдаьд организационно-партийни массово-политически балха. КIезига йийшай лекцеши докладаши, массайолча прорабски участкашка культурно-массови болх тоабара дукха терко яьяц.

— Партбюрос боагIачa тайпара лостам тийннабац халкъа тIахьожама группана. Дукха моттигаш нийслу къахьегама дисциплина телхаеш, гIишлой материалаш лечкъаеш, хIаьта халкъа контролераша уж вIалла ла мегаргдоаца гулакхаш зийнадац.

Шофера нов. Хмырина чIоагIа дог лазаш дийцар транспортни боахаме нийслуча кхоачамбоацарех, хIаьта уж дIалахара хьаьда йола предложенеш йоалайир.

ХIанз массанахьа балха овсарле лакхъялийтара бола къовсам баржар совгIа къахьегама культура лакхъяра а къовсам лоаттабу управлене коллективо. Бакъда цу хьакъехьа хIанз а дукха хIама даьлац. — Ремонт еш езаш йола машинаши тракторащи латта площадка каст-каста бIеха хул, — аьлар инженера Дмитриева. Бакъдар аьлча, цу гIулакха бехке ба ремонтникаш. Производства культура хIанз лакха ца латтилга хьагойташ дола масалаш кхы а дукха доалалир оратора.

Профсоюза комитета председателa Мишинас шийй къамаьл хеталир болхлошта дикагIа культурно-бытови хьалаш Iалашдара.

Отчетно-хоржама собране хьахьеккхар коммунистий лакха идейни сакхетам, цар кхоачамбоацарашца машар лоаттабергбоацилга, белгалдаьхар болх тоабара наькъаш.

А. НУИМОВ.

ДИНЗА ДАРГДОАЦАРАШ

КПСС XXIII съезда решенеш вахаре кхоачашъеш довкхий къахьегама толамаш карагIдувл Ножай-Юрта района XXIII партсъезда цIерагIча колхоза коллектива. 300 гектар йолча майдан хIара гектара тIара 19 центнер кIа чуийцад, иштта дика ккебаьб хьажкIий, тхьамка хьувкъам. Колхозе даим йоакхо ю хьайбай боахама шортта доакъар Iалашдара. Укх шера хьайбаша Iа атта чакхдоаккхаргдолга хьагойт колхоза доакъар Iалашдеча бригада карагIдаьннача: 800 тонн эттара дикагIа йола йол тIаззай хьайбаш Iангара доахача моттигашка, хIаьта хIанз силос йоллаш боахк колхозхой. Хьалъяьй керда ферма.

Дукха ха йоацдаш колхозе хиннача отчетно-хоржама партийни собране доклад яьча партбюро секретара нов. Хидразова коммунистий теркам тIабохийташ дийцар партийни организацена отчетни юкъа карагIдийннарех. Экономика айеча колхозо цхьалола толамаш даьхадале а укхаза резервехи торонехи бизза пайда эцац. Керда лаьтташ каралерзадеча боахама йоккхий торонаш хургьяр юртбоахама культураш дIаюэш йола майдаш шерье. ДIайийна культураш дика тIайоагIаш дола лаьтта колхозе бIаьш гектараш Iа. «Бакъда цу торонех вай пайда эцац», — аьлар коммуниста Батукаева Махьмада. Оратора а пренешка къамаьлаш даьраша а белгалдаьхар цу лоархIамерча резервех пайда эцара динза даргхоацараш.

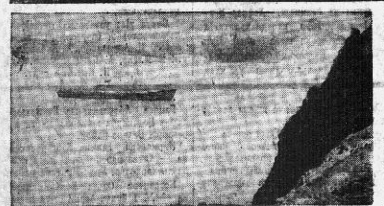
Партийни организаце дедара кулгал лоатталаьд социалистически яхьа, хIаьта цунна хан-ханнахьа итогаш яьяц. Цхьайолча бригадашка лоха я хIанз а къахьегама дисциплина, моттигаш нийслу общественни рузкъа лечкъадеш.

Партийни организаце мугIараш ка 30 коммунист ва. Из боккха низ ба. Бакъда, царех цхьабараш партийни порученеш йолаш бац. Цул совгIа партбюрос а цун секретаро Хидрасова а шоаш телаш йола партийни порученеш коммунисташа мишта кхоачашъю хьажац. НаагIача бесса терко яьяц партийни организаце парте мугIараш дегIадоалалара. Отчетни хана парте мугIарашка хьайийцараш верригаш кхо саг мара вац.

Партбюрона критика йир коммунисташа Солтамурадова, Магомадова комсомольски организацена лерттIа кулгал ца лоаттадарах. Кагирхошта кхетам балара дешаш дийцадац партийни собранешка.

Иштта, дукха терко яьяц партийни организаце культпросветучрежденей балха. Партийно-организационнии партийно-политически болх дIахо тоабара керда хержача партийни бюрона дукха наказаш делар коммунисташа.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

ПРИМОРСКИ КРАЙ. Тетюхе яха бухта.
Ю. Муравина сурт. ТАСС фотохроника.

КОКЧЕТАВСКИ ОБЛАСТЬ. Космо караерзаяьчарна Каратал яхача аула йисте оттаяь обелиск.

Н. Чмвлевске сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬЕХАРХОЧУН ДЕН СИЙНА ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

Шоатта дийнахьа хьехархочун Денна хетаяь торжественни собрани хилар В. И. Ленина цIерахча культура Дворецe. Из хьайийлар горисполкома председателa заместителa Ш. Эпендиева. Собрани дIайолаяра лоацца дош оалаш къамаьл дир цо гулбеннарашка, хьехархой даькъала бийцар цар сийлахьча цIейца. Халачеи дикачеи профессе нахах, лаьтташ тIа хьехархо хилара сийленах дийцар ше доклад еш Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра М. Умарова. Цо цIераш яьхар дикагIчарел дикагIбарий, ловца баьккхар цар шоай балха тIа доккхий толамаш дахар ловш.

Педагогаш чIоагIа даькъала бийцар Социалистически Къахьегама Турпала Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператора Н. Ведерникова, облсовпрофа бехктокхамерча секретара П. Селицке, ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара А. Рубанова. Жоп луча хьисапе къамаьл дир РСФСР школа заслуженни хьехархо йолча Г. И. Приставко.

Собрани чакхъяьнначул тIехьагIа цIейна хетадаь доккха концерт оттадир В. И. Ленина цIерахча культура Дворецa художественни самодеятельноста коллективаша.

КИЕВСКИ ОБЛАСТЬ. Шер а еннай, хIаьта кердача дуккхаза вIаштIардаьча цIеношцеи, скверашцеи, майдашцеи хоз а еннай Бровари яха районни центр.
Сурта тIа: города центральни даькъ тIара Шевченко цIерагIа йола майда.
К. Шамшинеи Ю. Мосенжникеи сурт. ТАСС фотохроника.

КЕРДАДАР ЮКЪЕДОАЛАДАРАХ ХЬАХИННАР

Тхоай колхозе боахама расчет юкъейоалае лаьрхIар оаха 1964 шера. Опыт хьаIомае Ставропольски, Краснодарски края колхозашка ихар тха специалисташ. Миччa бесса дале а боахама расчет тхоай колхозе юкъейоалае вIаштIехьдаланзар тха 1965 шера мара, хIаьта дукха болх бе а бийзар цу хьакъехьа.

Боахама расчета керттера принципаш белгал а яь боахама расчета положени оттайир. ХIаьта еррига культураш яхарга дIадодар хIара бетта дIаязлеш технологически картай керда форматаш юкъейоалайир. Тха колхозе вIашагIъеллай комплексни йоккха ши бригада, цунна юкъейоагIа тракторно-полеводчески бригада, шурий-товарни, жа, хьакхарч лелаю фермаш. Колхоза правлене отта а яь чIоагIйир хIара бригаде хила езача инвентара лимит, цун болх бе беза ха а хоадайир. Инвентарах бизза пайда эцара гIулакх цхьалхадаккха йиш хулийт цо. Боахама расчет юкъейоалаялехьа инвентарь нийеш дукха ахча доадора хIара шера. Шера керте бригадираша шоашта мел эша инвентарь хьаязйора, хIаьта шу чакхдоалаш дукха ахча тIера дIадоаккхар.

ХIанз инвентарах пайда эцара а из лелаяра гIулакх а кхыча тайпара да тха колхозе. Колхоза инвентарь дукхагIа лелаяра материальни безам совбаьннаб колхозхой, хIана аьлча кходаьча ахчах 30 процент шоашка кхачар бахьан долаш.

Нагахьа санна бригадашта хьалхагIа увттаеш хинна производственни заданеш моттийтара увттаеш хиннаяле, хIанз гIулакх кхыча тайпара да. Промфинплан оттаеча хана оттаю хIанз бригадашта йола производственни заданей планаш, хIаьта цу планага хьежжа бригадаша, ерригача колхоза беча балха хIара кварталах анализ ю. Цул тIехьагIа уж анализаш берригача колхозхой собранешка, колхоза правлене ювц.

Боахама расчет юкъейоалаяро йиш хилийтар штате бола цхьабола нах мукъабалийта. Хьайбаш леладелча ерригача фермашкара учетчикаш мукъабалийтар. Нийса учет лелаяро торо хулийт алапи, кхыйола средстваш кхоярах колхозхошта материальни поощренеш е. Боахама расчет юкъейоалаяра новкъостал хилар гIишлош хьалъечунгара дIайиккхача колхоза еррига бригадаш аккордно-премиальни алапи теларга яхарах. Къахьегамах хьахинначунца безам совбаьннаб колхозхой, хIана аьлча алапи кхебаьча хьувкъамга хьежжа мара телацар. ХIанз дуккхьал нормаш кхоачашъяра тIехь лоаттабаь ца Iеш къахьегамах хьахулачун дикал лакхъяра тIехь лоаттабу колхозхоша къовсам. Безам тIабахийта болх баргa хьежжа цох хьахиннар гуш да, 1964 шера юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара ка болча ялатий 10,7 центнер йоалар, 1965 шера 15,3 центнер яьккхар. ХIаьта 1966 шера — 20 центнер. 1966 шера деррига чуийца ялат ши шу хьалха хиннaчул шоаза дукхагIа хилар. Юрта боахама культурай хьувкъам лакхбаларца цхьана колхозий доходаш совъялaрал совгIа колхозхой алапеш а лакхделар. 1964 шера трактористa алапи юкъера лаьрхIача 95 сом дар, 1965 шера 130 — 140 сом. Нагахьа санна 1964 шера хьалхарча ах шера колхоза хинна доход 628.356 сом дале, хIаьта 1966 шера хьалхарча ах шера 1066260 сом хилар. Продукцега дIабода мах а лохбелар, хIаьта еррига хьайбай продукци дукхагIа яьккхар. Паччахьалкхенга юрта боахама продукци йоахкара 9 бетта план кхоачашъяьй колхозо.

Укх шера аккордно-премиальни алапи телаш болх беш я комсаш кхею бригадаш. Гектара тIара 145 центнер а йоаккхаш сихха комсаш чуийца бала дага ба колхозхой.

Тха колхозе жа леладу бригадаш а я, хIаьта царца болх бара боккха теркам тIабохийт колхоза правлене, 1965 шера чабаний бригадашта боахама расчетни книжкаш деннадар, цар тIа белгалдаьд продукци яккхара мел эшар (алапи, инвентарь, доакъар, иштта кхыдараш). ХIаьта хIанз хьахиннaчунга хьежача дог гIоздоал. Ерригача жа Iуй бригадаша шоай план кхоачашъяьй, хIаьта хIанз, дукхьал цар яьккхача продукцех яь ца Iеш доакъар, планах инвентара ремонт е лаьрхIа ахча кходарах колхозо расчет яьй царна.

Боахама расчет юкъейоалаярах боахама вIаштIехьдаьлар бригадашта кулгалдара гIулакх аттача даккха, хIаьта балхацара наькъа безам а хувцабеннаб.

Т. ДЕРЕВЯНКО,
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза керттера экономист.

ТУЛЬСКИ ОБЛАСТЬ. Щенински района «Новая жизнь» яхача колхозо хьалдеш латт нах чуIе цIеноши культурно-бытови гIирсаши. Укх тIеххьарча шерашка укхаза хьалдаьд культура цIа, юкъера школа, фельдшерско-акушерски пункт, нах чуIеш дола пхи цIа.
СУРТА ТIА: «Новая жизнь» яхача колхозера нах чуIеш дола цIенош.
П. Маслова сурт.
ТАСС фотохроника.

БОАНГА ЧУ БОАЛЛА МОХК

(КОРОЛЕВСТВО ЛЕСАТО ШИЙ ЛОIАМЕ ХИЛАР ДIАКХАЙКАДАРГА)

Боанго лаьцача санна ба из мохк. Цунна гобаьккха я Iаьлла керте латтараш расисташ а белаш йолча Къулбехьен-Африкански Республика территори. Оакхарой пр санна хIана яц аьнна я африкански халкъашцара, цу даькъе Басутоленда — боангаца лаьцача мехка — халкъацара а гоамал...

4-ча октибре форманна шийй лоIаме хилара статут эц Басутоленде, хIаьта цул тIехьагIа денз официально Королевство Лесато оалаш а хургья из. Цхьабакъда, хIанзе а денз ЮАР-а фашистско-расистски режимо дIаккхаллара кхерам тIабессаб цунна. Кхохкаденна политически хьал отташ латт Басутоленда шийна чухь.

Эцаш а Iехабеш а 1868 шера цу мехка шоай доал тIаотталир английски империалисташа. Басутоленд («басуто яхача халкъа мохк») аьнна цунах цIи тилла хиннаяле а, берригача басутех ахаш мара бахацар цун территоре тIа. Цига баха вож юхебиса нахи царгафа лаьтташи шоай даьхенах дIакъоастадаь хилар. ХIанзарча ЮАР-а юкъедолх уж. Африкански территореш иштта дакъилгаш а деш екъар империалисташа, нах шоашта баха исторически дIатарбалар теркал а ца деш.

Мадарра аьлча Басутоленда юхедитараш берригача мехках дий дакъа хиллал моттиг дIалоацаш дола лоамаш мара дацар. Дог гIоздоаккхаргдолаш яц Басутоленда экономика англичанаша цига доал деш бIаь шу даьккхачул тIехьагIа. Воккхалга диллача Бельги миссел болча берригача мехка кирпишкаш юи кIа охьеи заводилгаш, кепайоазон фабрикеи лоадамбоаца мебель — истолаши гIандаши деш йола массеха мастерскойи мара яц. Из «промышленность» а йолаш йоал-кх Басутоленд шийй лоIаме.

Басутоленд дегIаахарг шийна ховшшехьа а новкъарле йора Англе, минеральнии йIаьхий гидроэнергетически ресурсаш цун йоллашехьа а. Колониальни Iаьдалий распоряженеех юхасоцадир кIор баха доладаь балхаш а. Басутоленда лоамашкара хьадолалу Африка, къулбехьенера доккхий хиш — Оранжевая, Каледон, кхыдараш. Географаша хозахетдаь тиллаяц Басутолендах «йоккха губка» аьнна цIи. Iалама хьалашка диллача гидрологаштеи инженерашта-гIишлошъераштеи бокъонца йола ялсамале а хинна дIаотта йиш йолаш бар мохк, цхьабакъда, хIанзалца хьа укхаза йоацаш я е эффективни ирригационни сеть а, е гидростанцеш а. Оксбоу яха гидроэнергетически комплекс Маубаматсо яхача хи тIа хьалъе аьнна оттаяь проект ше хиннача тайпара каькхата тIа йисар. Цхьа тIо-никъи кхаь километрал бIаьхагIа боацаш машинникъи мара бац мехка. Басутоленд, Къулбехьен Африка мехкаш шаьра довзаш волча журналиста Колин Лигема яхачох, «Британски империе горинга» ден тIа кхоачаяьй.

Жа лелаеш ба басутош, дохка тхаи тоаландa дола кхаькхийи дIа а кхухьийташ. Лакха лоамаши хин тоатолаша Iоккхухьаш дола лаьттеи хIамаш дIаера кIезига пайлапа да. Геттара кIезига лу цар хьувкъам. Иштта цунна Iаткъ общинно-племенаша лаьтта лелалара археични системеи тIа-тIа дукхагIа лаьтта дохалеш йола эррозии. Маис — мугIарерча халкъа керттера кхачан продукт даим арахьара тIакхахьа езаш я Басутоленд. Кер биззалца хIама дуаш бац цига баха 80 процент хиллал бола басутош. ХIаьта укх шера санна йокъал эттача хана хIара юрта кхоач моцал.

Басутоленд кхы теркал ца еш хилара бахьан сенах доалл аьлча из доалл, английскичунца цхьана къулбехьенафрикански капитало тIахьожам лоаттабеш йолча ЮАР-а горно-рудни промышленноста болхлой низ телара дакъа цунна кхоачадаь хиларах. ХIара шера ЮАР-е балха кхуьл 900 эзар саг вахача Басутолендера кхоалагIа дакъа гаргга бола нах. Уж ухийт кIора шахташка, дешуви алмази доаккхача болх бе, сезонни юртбоахама балхаш де.

Массе оагIорахьара ЮАР-а территоре чулаьца йола Басутоленд дуккхача хьале Къулбехьен-Африкански Республике доалдерий мукъах яха я. Басутоленд. Иоганнесбурге арадувлача «Санди таймс» яхача газето яздаьчох, Англех тийша хIама доацаш формально шийй лоIаме хургйолаш яле а, «экономически гIулакхашта еррига я Приторе тIаийеш йолча решенеех тийша хургья». ЮАР-е гIолла чакхйоал Басутолендо доазол лехьа дIаккхухьийташи цигара хьаккхухьаши мел йола хIамаш, ЮАР-о тIахьежам лоаттабу Басутолендерча розничи торговлена, цунна хьалхара таможенни пошлинаш хьагулъю. Къулбехьенафрикански расисташа кхерам тIатувс, нагахьа санна Басутолендо цхьаккха дукхьале йоацаш шоаш яхар кхоачаш ца дойя, увттабеш бола басуто болхлой ЮАР-е чубутаргбац, яхаш. ТIаккха цунах 300 эзар гаргга вола саг болх боацаш вусилга хурглар. Дагадеххача хана иштта экономически блокада а оттае йиш йолаш я ЮАР.

Кхы кIезигагIа низ болаш яц Басутолендерча вахара ЮАР-о еш политически влияни а. Апартеида политикана дукхьалбарий гIулакхашка хьожаш болча къулбехьенафрикански агентех хьалбизаб мохк. Къулбехьенафрикански Iаьдалаш гуччахьа юкъегIертар Басутоленде хиннача хоржамашта, Леабуа Джонатан керте латтача «къаман парте» кандидаташ ахчанца Iалашбора. ХIаьта Джонатана шийна хоржамашта хьалхара кампани йолаеннача хана ЮАР-ера вертолет яйтар. Харжархой «къаман партена» тIехьабахар дукхьа «Джонатана шийнна» эзараш галешка ялат дайтар моцал енача басутошта дIадекъа. ХIара гале тIа къаьга сийрда штемпель латтар хоам беш: «Леабуас халкъ кхоаб». Цхьа бахьан доацаш дац Басутоленд массаза а «хургья экономически, политически, социальни даькъе кхулбехьенафрикански правительства хьаькъалерча кулгала кIал» аьнна Джонатана ЮАР-ерча шийй даьшта дош далар. Финансови новкъостал кIезига кхаьчадац Джонатанага английски колониальни Iаьдалашкареи Малхбузен Германегареи. Масала, иштта империалистически низаш цхьана оарцагIа а даьнна Басутолендера Iаьдал кортамукъале бахьан делаш лоаттабаьча къовсаме дакъа лоацаш ца хиннача Джонатана партена дIабе деллар.

Берригача харжархоех 57 проценто тIехьа кхадж тессача Басутоленда Конгресси «Мареаматлу фридом партии» яхача, йоккхагIа йолча оппозиционни шин парте викалаш правительстве дакъа ца лоацийташ юстара баьхар. Цул а совгIа, английски администраце хьаллоацаш волча Л. Джонатана къовсам болабир оппозиционни партешта дукхьала. Басутоленде яхийтар английски бIуний отрядаш. Оппозиционни низий чIоагIале йолаш лаьтта Масеру яха керттера город осадни положени хIана яц аьнна долча хьала тIа эттар. Басутоленда Конгрессеи «Мареаматлу фридом партеи» дуккха активисташ лийцар. Полицерeи административни учрежденешкареи дIабаьхар оппозиционни партешта тIехьалаттараш. Укх деннoшка Басутоленда Конгресса кулгало хьакхайкадаьчох, мехках полицейски паччахьалкхе еш йола массеха законопроект кийчъяьй Джонатана правительства «чура кхерамаде Iалашъяра» хьакъехьа. Нагахьа санна уж законаш тIаэце цар Джонатана правительствана «диктаторски бокъонаш лургья моллагIа тайпа а оппозици IетоIаяра». Йийхкай Басутоленда Конгрессанеи «Мареаматлу фридом партенеи» тIехьалаттарий собранеши демонстрацеши.

Л. Джонатан уж тайпа гIулакхаш ца дича ца воалача кхаьчав шийй правительство халкъо шерра хьаллоацаш ца хилар бахьан долаш. Цунна дукхьала ваьннав кхыметтел басутошта юкъе геттара чIоагIа влияни йолаш вола лаккхехьара баьчча Мошеш II-гIа а. «Викалех латташ йоаца кIезигагIа барий правительство мехка йолча хана Басутоленд кортамукъа йоалийт аьнна Англе яь решени эггара сий доацашагIа йола акт я дукха ха йоацаш хиннача колонешкара Iаьдал дIакаралуш делча истоpена юкъе», — яздора цунца дувзаденна «Обсервер» яхача лондонски газето. БIаьчча шоай цхьа фронт а яь хIанз дIаэттача оппозиционни партешеи хIаьта иштта баьччо Мошеш II-чои дIадех дунен халкъашта юкъерча организацей викалаша тIахьожам а лоаттабеш Басутоленде референдуми керда хоржамаши делга. Нагахьа санна Л. Джонатана правительство из де раьза ца хуле, Басутоленда Конгрессои «Мареаматлу фридом партеи» цхьана яьча заявлене тIа яхачох, цар «массе тайпа средствашца къовсам лоаттабергба Джонатана «къаман парте» тиранена дукхьала.

ЭгIаздаха халкъ гIаттар а кхераш, Англе, кхыча мехкий кепайоазено деча хоамех, ЮАР-аца барта а яха, Басутолендо шийй бIунаш дут «уж цига хилар эшаш Джонатана правительство» мел йолча хана. Къулбехьенафрикански расисташта хетар хьа а хьокхаш. «Санди таймс» яхача иоганнесбургски газето яздора, кафраш (африканцаш сов гоама хиларах иштта цIи йоаккх царех расисташа) шоай моттиге лоаттабе новкъостал дергда» английски бIунаша.

Цу тайпарча хьалашка форманна шийй лоIамера паччахьалкхе я аьнна дIакхайкаеш я Басутоленд. Цхьабакъда, мехко сахьувзадеш йола проблемаш къоаста ца еш юсаш я. Эггара хьалхарча аргIанна царех я Басутоленд дIаккхалла ЮАР гIертара е езаш йола дукхьале. Керда низаш хьахулаш латт мехка. Уж ба къулбехьенафрикански шахташка классови къовсама бирса школа йоаккхаш боахка эзараш горнякаш. Царех ког гIортолга яь я мехка демократически хувцамаш дара, нийсхонца аграрни реформа яра, хIанзарча экономика лардаш хьаяра. Мохк бокъонца кортамукъа баккхар дукхьа къовсам лоаттабеш дола деррига низаш кхоталара тIехьалатташ йола Лесо къона коммунистически парти.

В. КУЗНЕЦОВ.
(ТАСС).

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 4 октябрь, 1966 шу.

ЦКЪА ТІАЙИЦА СОЦАМ КХОАЧАШБЕ БЕЗА

ПАРТЕ горохкой комитета, райкомаша шоай беррига организационно - партийни политически болх тIаберзабу КПСС XXIII съезда решенеш йизза кхоачашъяра города къахьегамхой оарцагIбахара. Уж дешаш каст-каста дувц парте горкома, райкомий бюро заседанешка, райкомий пленумашка, партийни, профсоюзни, комсомольски собранешка.

Боахама - политически декхараш кхоачашдара наьха хьинар тIалерзадара даькъе юххьанцарча партийни организацей лоархIам лакхбе гIерт парте райкомаш. Цудухьа райкомий бюро заседанешка къестаду партийни балха, юххьанцарча партийни организацей организаторски болх тоабара, промышленни, гIишлошъеча, кхыча а предприятеша паччахьалкхен планаши шоай социалистически декхараши кхоачашдара лоархIамегIа дола дешаш.

Организационно - партийни балха боарам лакхбар духьа юххьанцарча партийни организацей секретараша дешилга вIаштIехьдеакх. Дешара центр а хинна дIаэттай даим болх беш йола парторганизацей секретарий семинараши опыт йолча партийни болхлоех латта методически советаши.

Парте райкомаша хIанз дукхагIа гул а ю йоаржа а ю юххьанцарча партийни организацей дикагIа йола опыт. КПСС Ленински райкома Iомаяьй цхьоалагIча горбольница, консервни завода, ремстройуправлене, кхыча а партийни организацей отчетно - хоржама собранеш хиннача хана коммунисташа яь критически замечанеши предложенеши кхоачашъярах йола опыт. Дукха ха йоаццаш райкома Пленуме дийцар «КПСС ЦК сентябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра «Красный молот» завода парторганизаце баьча балхахи завода коллектива кердача хьалашка болх бара хьалхарча итогехи» яха дош.

Укх тIеххьарча хана шоай болх дикка тоабаьб «Старогрознефта» НПУ промыслайи буррув деттача контораи парторганизацеша. Цу партийни организацеша хIоаргагIа тохк производства экономика, дикагIа кулгалду социалистически яхьа, дукхагIа йоакхо ю опыт дIа-юха эцараи из шерагIа йоаржаяраи. Масала, дийнахьеи буси дIаухийта материалаши дIадоца фузкъеи лерхIаш хиннача бурув деттача контора опыт Iома а яь юкъейихьай мехкаьтта лоамкхача а.

КПСС Заводской райкома хийцар Грозненски ацетонови завода хьалхарча ах шера план кхоачашъерах дола дош. Говзача специалистийи партийни болхлойи новкъосталца парте райкомо партийни организацена гIо дир завода тIехьайисара бахьанаш гучадаха. КПСС райкома болхлоша лертIа тIахьожам оттабир белгаьльа мероприятеш мишта кхоачашъю хьожаш. Цу дерригнех доккха беркат даьлар — валови продукци арахецара бархI бетта план тIеххкхоачашйир заводо, планал совгIа арахийцар 82 эзар сома маьха продукци.

Районе воча хьал тIа дар нах чубаха цIеноши культурно-бытовой объекташи хьалъелга, цу балхашта кхоачамболлаш тIахьожам лоаттабацар партийни организацеша а. КПСС райкомо ханнахьа оарцагI а яьнна юххьанцарча партийни организацей организационно - партийни политически болх тоабе новкъостал дар бахьан долаш тоаделац гIишлошъерий гIулакхаш, цар дикка тIеххкхоачашйир ах шера план. КПСС горкома Пленума решенеш кхоачаш а еш парте райкомо Грозненски ТЭЦ-3 план кхоачашъяра де дезар дир. ХIанз ТЭЦ-а коллектив тIехьаюсарех яц.

КПСС горкомои, райкомашеи, юххьанцарча партийни организацешеи дикка тоабаьб къахьегамхошта коммунистически кхетам балара болх. Цу даькъе доккха новкъостал ду поселкашка, участкашка, улицашка хулача къахьегамхой цIейша. Уж санна дола цIейш хиннад Черноречье поселке, Бутенко цIерахча поселке, Иванова цIерахча городоке, 36-ча участке, кхычахьа а. Масала, Черноречье хинна цIей «Цхьан дезалца коммунизмага долх вай» яхаш дар. ШIей хьадийлар города керттерча архитектора, цо дийцар пятилетка шерашка поселке хургдолча хувцамех. Массехк эзар саго ладийгIар лекцешка, докладашка, хьежар химикий ДК художественни самодеятельноста оттадаьча концерташка.

Иштта дукха болх баьб КПСС ЦК-аи СССР Министрий Советеи баь соцам, «Хулиганал леладарах болча бехктохкамах» яха СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ дIадовзийташ а. Цу гIулакха юкъеэзар города партийни, советски, административни органий дукха болхлой, юххьанцарча партийни организацей секретараша, агитколлективай кулгалхошца, лекторашца, докладчикашца семинараш йир. Заводской районе практика а хинна дIаэттад предприятешка белгалдаьча цхьан дийнахьа милице, суда, прокуратура болхлоша лекцеш ешилга, цу документий чулоацам а маIан а дIадовзийтилга.

ДIалахача дешара шера, партийни просвещене система эргаяьккха тоаьчул тIехьа, лакхбелар занятей идейно - теоретически боарам, чIоагIделар вахарцара, коммунизм хьалъяра практикацара пропаганда бувзамаш. Укх шера дукхагIа йоакхо еш хержар пропагандистски кадраш, дешаш хургбола коммунисташи парте боацараши, марксизма-ленинизма сайрийнарча университете дикагIа а хоржаш. Цицлалийта йиш яц соахка даьнна гIалат. Масала, соахка, 300 саго йитар марксизма - ленинизма университетера занятеш, хIаьта парте райкомаша из гIалат тоа а ланзар. Цу тайпара хIама хилийта йиш яц укх шера.

Уж дерригa а кхоачамбоацараш хиннал КПСС райкомашеи юххьанцарча партийни организацешеи организаторски политически болх лертIа ца лелабаьндаь, цкъа тIайица решенеш мишта кхоачашъю хьожаш тIахьожам ца лоаттабаьндаь.

ХIанз массайолча юххьанцарча партийни организацешка отчетно - хоржама собранеш чакхъювл, цита херж кулгалду органаш. Шерра критикеи самокритикеи еш, партийни кулгалдара стили методаши тоаеш, парте XXIII съезда тIайица решенеш кхоачашъяра города къахьегамхой оарцагIбоахаш болча лакхача организационни идейно - политически боараме чакхъяха еза уж массанахьа а. Къаьстта теркам тIабахийта беза хьалха дIаяхача отчетно - хоржама собранешка коммунисташа яь критически замечанеши предложенеши мишта кхоачашъяьй хьажара.

Боахама декхараш кхоачашдеча, коммунистически кхетам болаш къахьегамхой хьалкхебеча юххьанцарча партийни организацей лоархIам кхы а лакхбара къаьстта йоакхо е еза ерригача партийни органашэ. КПСС горкома а райкомий а керттера декхар да из.

Б. АЛЬМУРЗИЕВ,
КПСС Грозненски горкома орготдела заведующе заместитель.

ХIара денна эзараш тоннаш ялат хьаэц Кустанайски перевалочни база — вай мехка йоккхагIчарех йолча зернохранилища. Ерригача производственни процессашта механизации автоматизации яра боарам лакха хиларах лоаццача хана де йиш хул укхаза дерригa балхаш: ялатага хьожилга, Iодоанкхилга, цIенделга, кхыдараш а.

СУРТА ТIА: база территоре тIа дIачуводача.

В. Давыдова сурт.
ТАСС фотохроника.

IАННА КИЙЧО ЕШ БА

Хьинаре къахьегаш ба укх деношка тха хьайбаш леладераш. Низ ца кхобеш къахьегаш ба колхозхой, совхоза болхлой пятилетка хьалхарча шера хьайбай продукци пачхахьалкхенга дукхагIа йохкара. Района хьайбаш леладеча дукха фермаша даьха къахьегама-толамаш геттара доккхий да. Иштта, 21 сентябрь тIакхоачаш «Гудермесский» совхоза пачхахьалкхенга дулх дохкара 9 бетта план 125 процент, «Дружба» яхача совхоза 104 процент кхоачашъяьй. Пачхахьалкхенга хьайбай продукци йохкара 9 бетта план ерригача районо толамца кхоачашъяьй.

...Чусоцадаь хьайбаш Iангар дахара дика торонаш я тха районе. Района дерригача боахамаша хIанале кхоачамболлаш гIожа доакъар Iалашдаьд. Иштта, 21 сентябрь тIакхоачаш «Гудермесский» совхозе доакъара йол Iалашъяра план 106 процент, «Кавказ» яхача колхоза 97 процент, «Октябра 40 шу» яхача колхоза 142 процент кхоачашъяьй. Ерригача районе гIожа доакъар Iалашдара план 76 процент кхоачашъяьй, цу даькъе йол Iалашъяра план — 80 процент. Доакъар Iалашдара балхаш дIахо деш да.

Кхы цхьаькха йоакхо тIаккхийттай района хьайбаш леладерашта. Iай хьайбаш чуоттадергдола помещенеш капитальни ремонт яь йIайха хургйолаш кийчъе еза.

Ховш да духхьал цхьа доакъар кхоачамболаш Iалашдаьлар аьнна хьайбай продукци дегIайоалае йиш йоацилга. Хьайбай продукци лакхъерга хьежжа цунга дIабода мах лохбар а чIоагIа лоархIаме да. Хьокхам гойташ болх бу цу хьакъехьа «Кавказ» яхача колхоза хьайбаш леладераша. «Волга» яха электродойка, ТВК яха кормораздатчик, помещенеш цIенъю машинаш балха юкъейоалаергъйолаш я укх шера колхоза фермашка. Хьайбаша Iа доаккхаргдолча помещенешта ремонт яь яьннай.

Белгалде деза Iа гарга гIерташ дале а уж балхаш цхьадолча боахамашка доагтIача тайпара сиха ца лелилга. Иштта, «Октябра 40 шу» яхача колхоза ферме хьайбаш Iангара дахара дукха йоакхо еш бац. Цкъадале, хьайбаш Iай чулоаттадергдола помещенеш тоъаш яц. ХIаьта къаьнача помещенешта ремонт яра балхаш мела а ду. Ремонт е езача фермa цхьан помещенена асфальтови кIийле йилла лаьрхIадар, хIаьта цу гIулакха деш хIама дац хIанз а.

Б. СЕРИКОВА,
Гудермесски производственни управлене кертера зоотехник.

ХЬАЛХА ЛАТТАЧА ФЕРМЕ

Дика толамаш даьхад Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхоза Ш. Мушадирова кулгалдеча хьайбаш леладеча бригада коллективо. Бригадира нов. Ш. Мушадирова ферме 420 етт, 250 Iаса да. Уж дерригa доахан дика тоаденна да. Шура яккхараи доаханна дулх тIадеттадаларан совхозе хьалхара моттиг лелаю № 1 йолча ферма. ХIара кхоабача Iатта лоархIаш планах шера яккха еза шура 1720 килограмм я, хIаьта хIанзале а — укх 9 бетта льккхар — 1554 килограмм. Пачхахьалкхенга шура йохкара шера план а тIеххкхоачашъяьй: нагахьа санна планах укх шера дIаяла езаш хиннар 511 тонн шура яле, дIаенна яьннар 525 тонн я. Цу тайпара 102,7 процент кхоачашъяьй пачхахьалкхенна шура дIаялара шера план а.

Дика латт ферме Iаьсашта дулх тIадеттадалийтара гIулакх а. Нагахьа санна ерригача ферме деннеи бийсанеи планах тIаккхетийта дезаш дола дулх 450 грамм яле тIаккхетар 515 грамм я. Совхоз бIарчча хьанийнача 1 центнер дулх тIаккхетарга бода мах 105 сом да, хIаьта нов. Мушадирова бригадо из мах 30 сом чухнахьа баьккхаб.

Иштта толамаш дахар бахьан долац укх дIабахача 9 бетта 9 эзар сом цIена доход хиннай цун бригадана. Ши-шегIа хьахиннадац уж толамаш. Из ерригача бригадо хьийгача къих даьнна беркат да. ХIаьта цунах доккха дакъа доалл бригадира Мушадирова шийна а, хIана аьлча из ва хьалхашка латта декхараш кхоачашдара шийн коллектив оарцагIъяьккхар, наьха къахьегам йийса вIаштIехьбаьккхар.

Хьинаререча къахьегамца кхычарна хьокхам телаш бола хьалха латтараш а ба ферме. ДикагIа йолча доярвахес я шера 1720 килограмм яккха езача метте хIара кхоабача Iаттагара хIанзале а 2026 килограмм шура яьккха З. Мусаева, 1908 килограмм шура яьккха К. Бугаева, 1901 килограмм яьккха М. Арсаева.

Бакъда, дерригa а вIаштIехьдац ферме доакъараш кийчдарен помещенешта ремонт ярeи даькъе. 3200 тонн силос кийчъе езаш яр ферма, хIаьта кийчъяьр яц 2400 тонн мара, йол 350 тонн кийчъе езар, кийчъяьр 200 тоннага дIаккхоаччаш мара яц.

Геттара во латт помещенешта ремонт яра гIулакх цу ферме лаьтта ца Iеш, ерригача совхозе а. 1-ча фермерча 2 телятникахи 2 коровникахи хьалхара ши телятник мара тоаяь яьннаяц. Мушадирова бригадо шоай низашца кIезиг-дукха тоае лаьрхIадар помещенеш, цхьабакъда, дирекцераг из тоаяйтанзар помещенена реконструкци е еза, вешта аьлча шин мугIарах латта доахан кхаь мугIараха латтаргдолаш тое еза аьнна. Цхьабакъда, цу гIулакха хIанзалца даь цхьаккха а хIама дац. ХIаьта Iа-м гаргакхоачаш латт.

Совхоза директора нов. Широкова йоах, хьайбай помещенешта сихагIа ремонт яь яккхара гIишлой материалаш тоъац шерашта. Цхьан беттал хьалхагIа хьалъяь яргйолаш яц хьалъеш латт коровник а. 15—20-ча октябре доахан чусоцаде дезаш хилара башха уйла ца ечоа тара я дирекци.

М. АЛЬДИЕВ,
тха собкор.

Пайдане семинар

Укх денoшка Ведане районни культура болхлой семинар хилар. Района культпросветучреждений болхлой, райисполкома, ВЛКСМ райкома, иштта, Нохч-ГIалгIай АССР-н культура министерства а викалаш хилар семинаре дакъа лоацаш. Тайп-тайпара лоархIаме дешаш дийцар цига.

Семинара хьалхарча дийнахьа гулбеннараштa хьалхашка къамаьл дир райисполкома председателa заместителa нов. П. Д. Алтаевас.

Дерригa кердадар дикагIдар наха юкъе кхахьа, дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашца лоаттабу къовсам ирагIа хилийта, хIаьта советски сага керда оамалаш шерагIа быта юкъекхувла езалга белгалдаьккхар семинаре къамаьл даьча ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара нов. А. Тепсуева.

Общественни порядок телхаераша, хулиганство лелаерашца лоаттабе безача къовсамах долча СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Указах дийцар милице лейтенанта К. Байсултанова.

ШоллагIчеи кхоалагIчеи деношка тайп-тайпара секцеш хилар семинаре болх беш. Библиотечни секцена кулгалдеш яр районни библиотека заведующи У. Тураева. Библиотечни болхлоша опыт дIа-юха ийпар. Цул тIехьагIа района дикагIйолча берий библиотеке баха хилар уж. Цига библиотекара М. Т. Кочетовай балхага хьежар.

Районе эггара хьалха болх беш хилар клубни секци. Цо ший болх дIабихьар районе эггара дикагIйолча коммунист А. Актиев заведующи волча Элистанжински клубе. Дуккха дика хIамаш дар укхаза хьаэца мегаргдолаш. Гулбеннараша даьча дуккхача хаттараштa жоп а луш шоай клуба балхах лаьца дийцар нов. А. Актиева.

Кхаь дийнахьа болх беш хилар семинаре дакъа лаьцараш. Дуккха пайданедар, кердадар лайзар района культпросветболхлошта.

Ш. ТИБИЕВ,
Ведана районни культура отдела инспектор.

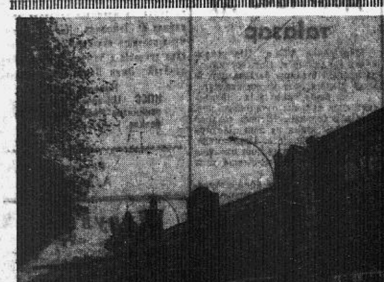
ПОЭТА ЦIИ ЙОЖАРГЬЯЦ

Тбилиси, 30 сентябрь. (**ТАСС** корр.). Гуржий халкъа, прогрессивни мел долча адамий сийрда цIей а хинна дIаэттай сийлахь-воккхача гуманистеи уйланхочуни, «ЦIокъа цIока ювха витязь» яхача цIаккха а лергйоацача поэма автора Шота Руставеле юбилей. Вежарашха йолча ерригача республикай викалаш, боккхагIа бола литератораш, доазол дехьарча 45 мехкара общественни деятелаш гулбелар тахан Грузински ССР Лакхехьарча Совета заседанеш хулача зале Шота Руставели ваьча дийнахьа дена 800 шу дизара хетаяь Грузе КП ЦК, республика Лакхехьарча Совета Президиума, Министрий Совета торжественни заседане.

Торжественни заседани хьайийлар правительственни юбилейни комитета председателa, Грузински ССР Министрий совета председателa Г. Д. Джавахишвиле.

Поэта башха-дикача тIехьаленах доклад йир Грузински ССР писателий Союза правлене председателa, поэта-академика И. В. Абашидзес.

Торжественни заседане иштта къамаьлаш дир РСФСР лакхерчеи юкъерчеи образоване министра В. Н. Столетова, Москвас, Ленинграда, вежарашха йолча республикаш бахкийтараша, доазол дехьарча хьаьшаша. Руставели ваьча дийнахьа дена 800 шу дизар дездара вIашагIъеллача ЕррigсоюзнI юбилейни комитета цIерах къамаьл дир Н. С. Тихонова.

Советски Iаьдал эттача хана денз чIоагIа хувцаденнад Молдаве столица — Кишинева сибат. ТIехьайиса провинциальни город хиннача цох хIанз хьахиннай йоккха промышленни культурни центр.

СУРТА ТIА: Ленина цIерагIа проспект.

Е. Драйшнера сурт.
ТАСС фотохроника.

Вежарий мехкашкара хоамаш

КЕРДА ЭЛЕКТРОСТАНЦЕШ

БЕРЛИН. (АПН — Панарама ГДР). Германски Демократически Республика Котбус яхача округе укх тIеххьарча шерашка хьалъяьй бархI тепловой электростанци. Цар массане а цу округе боккха кIора бaгабу.

«Люббенау-2» яхача эггара йоккхагIа йолча ТЭЦ-е кхойтта турбина е, царех хIаране низ 100 эзар киловатт ба.

Дукха ха йоаццаш Бокcберг яхача моттиге хьалъе йолаяьй керда теплостанци, хьанхагIа мел льрел низ болашагIа хургья из. Цига оттаергья 200 эзар а 300 эзар а киловатт низ бола турбинаш.

ХIара шера дукхагIа электроэнерги йоаккх мехка. Нагахьа санна 1946 шера 11,5 миллиард киловатт - сахьат электроэнерги яьккха яле, 1965 шера из цифра пхеза лакхъеннай.

1966 шу дIадолалуш Берлина гаьнна йоаццача болх бе йолаяийтай хьалхара атомни электростанци. Цун низ ба 70 мегаватт. Цунца цхьана хIанзчул тIехьагIа хьалъергйолча кхы а йоккхагIйолча электростанцешка болх бергбола специалисташ а кийчбергба цига. 1980 шера денз ГДР-е электроэнерги тIаеттаяургья атомни электростанцеш хьалъяра чотах.

КУБА СОМИЙ БЕШАМАШ

ГАВАНА. (АПН-Пренса Латина). Октябрь бетта хьаелалу сомий бешамаш лелаерий Къаман съезд. Мехка доал деш буржуази йолча хана сомий бешамаш лелаяр санна дола юртбоахама дакъа эсала дегIадена дар. Кубана эша сом лсаттабора «Юнайтед фут компани» яхача американски монополе. ХIанз ПаргIатон гIайрен тIа сомий бешамаша дIалоац 30 эзар гектар лаьтта. ХIара шера дукхагIа вIайогI маьхера сомий гаьнаш, дукхагIа чуэц сом.

1970 шу тIаккхоачаш аграрни реформа Института садоводства управлене лерхIачох 53 эзар гектара тIа дIаювргья сомий гаьнаш. Царна гIулакх де эша тракторашн кхыйола машинаши кхухьийт Белгаре, ГДР-а, Польша, кхыча а мехкаша.

РУМЫНСКИ СТОЛИЦА КХОАНЕ

БУХАРЕСТ. (АПН-Алжерпресс). Укх деношка чIоагIъяьй Румыне Социалистически Республика столица гаргтарча шерашка дегIайоалаяра план.

Бухаресте хьаергья керда паркаш, бульвараш. 15 — 18-эза вIаштIардаь цIеноша хьалле лерхI. Гаьнаш хургья 7 эзар гектара тIа, озераш — 1800 гектара тIа.

Советски Iаьдала 50 шу дизарга

ДАЬХЕННА ДIАДЕННА ВАХАР

ИОСИФ Викентьевич Косиора, Грозненски мехкдаьтта управлене эггара хьалхарча председателa, тешамерча большевика-ленинца, дуккхача наьха башха-дикача кулгалхочун а организатора а цIи мехкдаьтта Грознерча дуккхача къахьегамхошта йовзаш я.

1893 шера 27 августа болхлочун-газовщика дезале ваьв Иосиф Викентьевич Косиор. Геттара хьалха — 1905 шера волавеннав из болх бе, 12 шу даьнна кIаьнк волча хана Сулински заводе балха а ваха. Мехка забастовкайи стачкайи тIалгIи етташ лаьтта а ший беррига угнетата лашта духьалдаккха пролетариато герз бе дегла а ха яр из. Цу гIулакхашта юстара хила йиш йоцаш вецар къона Косиор а. Большевикашта юкъе лелаш волча цо царгара хьаIомаду денал, къонахчал, хIаьта цкъаза подпольни организаце шийна тIадекха тайп-тайпара гIулакхаш кхоачаш а ду. Барта ца воагIаш, къар ца луш вола кIаьнк завода администрацена гоама ва. 1905 шу доладеннача юххье заводера дIавоаккх Иосиф. Цу шерре а даьшца Донбассе ваха дIавода из, цига Юрьевски заводе балха вода. Цига а дIахо революционни балхаца дакъа лоац Косиора. КъайлагIа вIашагIбетталуча наха юкъе дакъа лоацаш хиларах 1907 шера лаьце чу а велле, бутт ха тох цунна. Цхьабакъда, пачхахьа администраци тIаккхуваш хиннаяр аьнна деналах воханзар къона революционер. Ший кхел большевикашца даим йийза волча цун денал кхы тIа а чIоагIлу. 1908 шера апреле большевикий парте вода Косиор. ЧIоагIа къонахчал эшаш гIулакх дар партена халача цу хана цун мугIараштa юкъевахар.

Кхоачашде дезаш вар къона саг воллашехьа а, подпольни комитето болхлошта юкъе листовкаши большевистски брошюраши доаржаделга тIадулл Косиора.

1910 шера Иосиф Викентьевича гIулакхий лар яккха а из лаца а аьттув боал пачхахьа полице. Суда приговорах ваха гаьнарча Енисейски губерне Iовохьийт из. Цхьабакъда, цо Iовахьийтача а лелабу революционни болх, ший образовани ше лакхъю; Центральни Россе кхача гIерташ хул из.

1917 шера юххье мара аьттув балац цун СибарегIара вада.

Москве дIакхаьчачул тIехьагIа большевистски организацеца бувзам тосс цо, хIаьта Сийлахь-йоккха Октябрьски революци хиллалца йолча хана РСДРП Московски областной бюро агитатор волаш хул из, Замоскворецки районе боккха партийни болх а беш.

Москве Советски Iаьдал оттадеча хана Замоскворецки района тIемареволюционни комитета председателалла хорж Косиор. Хьалхашка латта декхар кхоачашдергдолаш, ше лаьрхIар чакхдоаккхаргдолаш, принципиальни, революце моастагIашца машар хургбоацаш вола саг ше хилар хьахьекхар Иосиф Викентьевича цу балха тIа. Москве контрреволюционни низаш дохадаьчул тIехьагIа цу района райсовета председателалла хержар из.

Англе, Франце, Америка, кхыча мехкий империалисташа хьаллоаттаеш йолча эрсий контрреволюце граждански тIом хьоабир 1918 шера аьхки. ТIом болабеннача хьалхарча деннoшке а денз фронте хул Косиор. Юххьанца Къулбехьен фронта отряда командир волаши цул тIехьагIа дивизе комиссаралла, эскара Реввоенсовета членалла, эскара командующе помощникалла, юххера а, арме командующелла. Шийгара турпалал гойтарахи граждански тIом лаьттача шерашка бIунашта кхетаме кулгалдарахи Косиора тIема ЦIеча Байракха орден лу.

Кхоачаш тIом бижа а балалехьа, халкъа боахам сихагIа юхаметтаоттабергбола гIулакхаш вIаштIехьдаха йолалу Советски правительствои Коммунистически партии. Къаьстта чIоагIа уйла тIайохийт цар Грозненски мехкдаьтта боахам юхаметтаоттабара.

Цу гIулакха лаьрхIа 1920 шера апреле вIашагIъеллар Кавказски къахьегама арми. Цун командиралла хьожаву Иосиф Викентьевич Косиор. Цу цхьан ханна, В. И. Ленина предложенех Грозненски мехкдаьтта управлене председателалла а хьожаву из. 1920 шера 22 апреле ше яйтача телеграмма тIа В. И. Ленина яздора: «...промышленни мехкдаьтта района деш дола кулгал цу гIулакха лаьрхIа эскара доакъош юкъе а доаладеш айхагIа дувзанза дергдоацаш хиларах оборона Совето бакъахьа лоархI Косиор Грозненски мехкдаьтта управлене председателалла вохийтилга ВСНХ-ана тIадиллар».

Хала декхараш дар къахьегама арме главнокомандующий мехкдаьтта управлене председатели волча Косиора тIалаьттараш: лоаццача хана Грозненски района мехкдаьтта боахам юхаметтаоттабалгеи мехка эшшача боараме «Iаьржа дошув» лулгеи вIаштIехьдаккхар.

Цхьабакъда, 1920 шера 25-ча августа Грозный цхьан юкъа ют цо юххебиса контрреволюце кхувр — барон Врангела бIунаш дохадеча дакъа лацар духьа. Цига цIаькха а къонахчали турпалали гойт цо. 4-ча сентябрерча Республика Реввоенсовета приказа тIа деш вай: «Невонижнесаблински районе Врангела десанта духьала наступлени еш долча вай эскара доакъой денал ураоттадар духьа, бIарг хьа ца локкийташ моастагIчо етташ топаши пулеметаши йоллашехьа а, 29-ча августе ше водар 9-ча Кубански эскара Реввоенсовета член нов. Косиор Иосиф Викентьевич хьалха болхарашца, цу тIа ши пхо кхийтта човнаш яь а волаш.

Революцена мутIахьа хилари къонахчали хьахьокхарах нов. Косиора ЦIеча Байракха орден лу».

Врангель вохавьчул тIехьагIа Косиор Грозна юхавоагIа. Боккъал дика организаторски говзал йолаши партийни организацех ког гIортолга еш хиннача Косиоре хайра беррига болхлой кхотабе, шоай низех царга бIуболийта. Хьалхарча бетташке а дика каьлар балхах: юхаметтаоттийр мехкдаьтта чакхдоаха ерригa заводаш, скважинаш юхаметтаоттаеш сихбаь беш болх бар, дукхагIа хилар хьадоаккхеи дIаккхухьийтеи, мехкдаьтта провод йилла йолайир Грознера Царицыне.

Доккха хьинар долаш вола саг, Иосиф Викентьевич даим болхлошта юкъе хулар. Чоалханерча балхашта кулгалдеш е тайп-тайпарча дешашта болхлошца дагавуляш хулар из промыслашкеи заводашкеи, къахьегамхой вахар миштад хьожаш общежиташка хулар. Косиора инициативах 1923 шера Грозне промыслашка вIашагIйолл хьуэзаш дола буруа детта ши бригада, хIаьта цунна духьалбараш мел дукха цунах хIама хургдац яхаш хиннабале а, Косиора интуицеи опыти котъяьлар — дукха ха ялалехьа грозненски мехкдаьттахошта юкъе шарра даьржар хьуэзаш бурув деттилга.

Ший хьинарца, принципиальни, тIадилла гIулакх партийни наькъаца чакхдоаккхаш хиларца мехкдаьттахошта ше безавалийта а царга боккъал яхийта а хайра цунна. ХьатIакхаьчар 1925 шу, Грозненски мехкдаьтта промышленность ший пхи шу дизар дездеш хинна шу. Юбилей хьатIакхоачаш дикка доккхий толамаш даьхар грозненцаша: массехкъаза дукхагIа дахеи дIаккхахьийтеи доладелар мехкдаьтта, Советски Союзе хьокхамегIа йолча предприятех цаI а хинна дIаэттар «Грознефть» яха трест. 1925 шера 16-ча маерча приказа тIа ВСНХ председателa Ф. Э. Дзержинска «Грознефта» толамаш белгал а доахаш, яздора: «...СССР ВСНХ цIерах «Грознефта» начальникага И. В. Косиорагеи цун заместителашкеи гIолла новкъосташха баркал оал аз национализаци йолаелча денз укх ханналца шоай посташ тIа латтача «Грознефта» болхлошта, кулгалдеча состава, техничесни персонала, хIаьта чIоагIа дог тийша ва со пхе шера болх беш «Грознефто» даьха толамаш трест кхы а низ болашагIа, мехкдаьтта дахараи чакхдахараи рационализаци яра ларда тIа хьалъяь Союза боахама единица е карагIдургдолча хIамай юхьиг мара ца хиларах».

Партеи Советски правительстваи лакха мах бир Грозненски мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаеча хана Косиора хьийгача къин. 1926 шера август бетта кердача гIулакха тIа хьожаву Косиор — «Югстала» правлене председателалла вохийт из парте. Грознера ше дIаводача хана Iадика юацаш письмо яздир цо мехкдаьттахошка. Цу тIа цо яздора: «Деза новкъостий! Грозненски мехкдаьтта промышленность юхаметтаоттаяра болх беш яьккхача ялх шу совгIача хана даим тешаме гIо-новкъостал хилар сон» болхлошкара, технически персоналагера, моттигерча ерригача организацешкара. Грознерча беррига болхлоша иштта чIоагIа гIо-новкъостал дар, тIагIертта хьинаре болх бер бахьан долаш, вай наькъа тIа йоккхий халонаш йита йоллашехьа а, промышленность я хIанз пачхахьалкхен ший боарамашка дIаллача а хьалега диллача а тIом хьалехьеи революци хилалехьеи хиннечул дикагIа а йолаш. Грозный айса юташ, балха тIа сайна гIо-новкъостали дика гIулакхаши хиларах баркал оал аз беррига болхлоштеи гIулакхерча нахаи... ХIанз керда, кхы а доккхагIа декхараш латт грозненцашта хьалхашка. Грозненски район юхаметтаоттаяра декхар кхоачашдаь яьнна «Грознефть» хIанз пачхахьалкхено тIакхьех Грознера яраш санна йола предприятеш Къилбаседа Кавказе кхы а хьалъяра. Из вайна дулургда. «Уж декхараш доккхий хилар теркал а деш, со чIоагIа дог тийша ва грозненски болхлой хьинаро, уж кхотабенна хиларо, цар низаша ерригa халонаш эшаергхиларах а вай уж кхоачашдергхиларах а».

ДIахорча шерашка мехка халкъа боахама кулгалдара боккха болх бу Иосиф Викентьевича ВСНХ председатель, «Востокстала» правлене председатель, доагора гIулакхашта йолча управлене начальник, еза-йоккхача промышленноста наркома заместитель волаш.

Массанахьа а миччахьа цо болх бой а, принципиальни, цIена, тешаме большевик-ленинец, ший гIулакх довзаш вола специалист хиннав Иосиф Викентьевич Косиор. Парте чIоагIа лаьрхIар из парте 14-ча съезде Центральни Комитета члений кандидаталла, хIаьта 15-ча съездера денз — парте Центральни Комитета членалла а харжарца.

Иосиф Викентьевич Косиора дерригa вахари гIулакхаши сийрда хьокхам ба Коммунистически парте гIулакха, советски халкъа мутIахьа хилара.

В. САЙКО,
Нохч - ГIалгIай АССР-а пачхахьалкхен Центральни архива редактор.

Унзаре гIулакхаш

Хьахулча бетта юккъе Маниле хургйолча, Вьетнамерча американски агрессена юкъе дакъа лоацача мехкий кулгалхой совещане ше тIахургва аьнна хьекхайкаьча США президента Джонсона яьча решене, гучох, лийрххIача тайпара йола сенсаци янзар. Цунна тешал ду дунен прессо. Стихийно гулъеш хIана яц аьнна азиатски мехкий инициативах гулъеш йолча совещане дакъа лаца ше вехар США президента хьаллаьцар аьнна хетийта гIертаро цхьаккха сег тувлавензар. Дунен пресса эггара хьалха араьннача откликашка белгалдоаккх, совещане дакъа лаца дага дараш бокъонца Вашингтонах тийша долаи цудухьа цо тIабеначa низа дIакарадахаи мехкаш мара ца хилар. Совещане хьехаш дола хабараш дIа-юха кхахьийтерах дола эсала декхар шийна дIатIийца волча Филиппинай президента хьакхайкадир, Таиландои Къулбехьен Корейи правительствашца «дIа-юха консультацеш яй ше» аьнна. Япони цу совещане дакъа лаца ца тугаш Iийнай. Инициативах лаьца аьлча, Джейме Рестона йоах: «Из план укхаза (вешта аьлча Вашингтоне) хьавIашагIъелла я дукха ха йоацаш филиппинай президента Маркоса визит хиннача хана».

Хьанна ийшай Манилера совещани, хьан хьашташ до цо кхоачашдергдараш? Цу гIулакха шеко йолаш цхьаккха а вале тамаш я. Вашингтона тIеххьарча маневрай, цу даькъе ООН-ерча США викала Голдберга «маьршлуш» еча упражненей а маIан да дунен халкъашта юкъерча арене агрессораш морально-политически гIулакхий даькъе тIа-тIа дукхагIа хийра боахаш а хIаьта иштта ВIашагIкхийттача Штаташта шоашта чухьа авантюристически наькъа дуьхьала оппозици тIа-тIа чIоагIлуш а латташ хилар. «Дерригача дунен тIагIолле лохаш вай чакхдаьлча а, — яздора цхьа ха хьалхагIа вовзаш волча американски обозревателa Уолтер Липпмана, — зехьа довргдар вай политикана тешамеи из йиза хьаллоацеци бараш лаха гIерташ хьийга къа, иштта да кIома бакъдар».

Из, дагадоххарах аьлча, бакъдаш да дунехьача мехкий викалаша американски агресси харцахьа лоархIаш, турпалера вьетнамски халкъ хьаллоацаш, США а цар союзникий а дерригa герзашцара низаш Вьетнамера арадоахилга дIадехаш дола къамаьлаш деш йолча ООН-а Генеральни Ассамблея XXI-ча сессе а.

Маниле совещани елга дагалецарца Вашингтоно лерхIараш, цаI хинна ца Iеш, дукхa а да. Деш дола къамаьл, гучох, общественни уйла тIера дIатувлаяр духьа хинна ца Iеш, «Нью-Йорк таймсо» яхачох, «Тайна океане дунен халкъашта юкъера акци хетийта гIерташ а да». Из тIеххьардар, американски прессо деча тешалах, президента къаьстта ячланза дергдовцаш да хIанз США хоржамаш хула ха гаргахьчача хана.

Мичча бесса дале а иштта хет из Джонсон эггара тIеххьагIа Тайна океане вахар «колониальни губернатора диктата» дерригa гIулакхаш шийх доаххаш хинна хилар дагадохийташ долча цу «Нью-Йорк таймса» шийна а.

Манильски совещани гулъяра керттера бахьан, кIезигагIа дувцаш дале а, Къулба-Малхбоален Азера США агресси дIахо шеръяра планашца дувзаденна да. Из хьахьочх дунехьача факташа. Хьоахайна кхоачам ба укх деннoшка хьакхайкаль Къулбехьен Вьетнамера агрессорий герзашцара низаш дикка совдахара планаш, ДРВ-ена оакхарой хьисапе чуетта бомбаш кIиргъяр, «Тайм» яхача журнала эггара тIеххьарча номер тIа ювца Пентагоно «мобильни полицейски низаш» вIашагIтохара планаш, иштта кхыйраш, ц. кх. дI.

Цу долача хIамаша унзаре хулийт Маниле хургйолча совещане гIулакхаш. Бакълув Манилерча совещане агрессена эскалаци ярa кердача этапага вуг яхаш доле японски, индийски, французски, кхыдола газеташ.

И. ОРЛОВ,
ТАССа обозреватель.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АГРЕССЕ АКТАШ

НЬЮ-ЙОРК, 1 октябрь. ТАСС спец. корр. Селхан ООН-а штаб-квартире Кхерамзлен Совета документаш а лаьрхIа дIадоаржадаьд США герзашцарча низаша Камбоджа духьала даим агрессе акташ делаеш хилара тешал деш дола цу мехка правительства документаш. Царех цхьан письмо тIа хоам бу 20 сентябре американски ши вертолет Камбоджа фецара доазув хоададаь чу а ена, Кбал Чрие латтача камбоджийски бIуний поста пулеметаши ракеташи етташ дов даьд яхаш. Из агрессе акт бахьан долаш, йоах письмо тIа, цхьа камбоджийски салте вийнав, шиннена човнаш яьй, яхаш.

Цхьаькха письмо тIа хоам бу, Танланда оагIорахьара Камбоджа территорея чухьа а баьнна, Грапеанг Тоа районе минаш а ехкай, камбоджийски отряд цар тIа иккха а иккхай, яхаш. Ши саг вийнав, цхьаннена хала чов яьй.

Письмош тIа йоах, хьалхагIа а дагалаьцача агрессе цу акташта дуьхьала шIенхаштта протест кхайкаьй Камбоджа правительства.

СЭХЫНГАН КАРАДЕРЗАДАР

ПХЕНЬЯН. (АПН-а корр.). Сэхынган яхача хих Iазапи бален кхухьа хий оалар корейцашa. ДогIаш делхача хана Iаьржа дай доккхий зенаш дора цо мехка халкъа боахама. АьрдагIа Сэхынган карадерзадара духха ахча дIахийцад Корейски Халкъа Демократически Республика правительствас. Лоамчу гIолла цо беча наькъ тIа яьхай итташ туннелаш, хьалъяьй бIаьш хий хьалийлу станцеш, цудухьа хIанз из шийга яхар а деш хий дехкача каналашка гIолла дIадода. Цар дIоахал 720 километр я.

Нагахьа санна Бонсана къухье бахача ахархошта хIара шера хий чухьелаш хиниале. Бундынбара кхашта хий тоъаш хиниалац. ХIанз бIаь километрад гаьнагIара цига хьадоаладаьд Сахынгана хий. Из бахьан долаш цигарча 50 эзар гектар лаьттан тIа хий долла торо хиннай. Цу тIара 100 эзар тони дуга чуэн.

КУБЕ ХИННА УРАГАН

ГАВАНА, 1 октябрь. (ТАСС). Гавански радиос беча хоамах, Кубай малхбоалехьарча районашта тIаена «Инес» яха ураган къулба-малхбоалeнгахьара къилбaседа малхбузенгахьа яхай Ориенте яхача провинце гIолла. Гуантанамои Сантьяго де Кубаи яхача городий районашка гIолла чакхъьиннай ураган, лоадама материальни зе а ца деш. Наха зе даь хиларах беш хоам бац.

Ориенте яхача еррига провинце духха балхаш даьд урагано хьоадаь чIоагIа догIаш далхарах Iаьржа декъа хий тIадала тарлуш йолча районашкара баха нах хьанIалхарбоахаш. Алхха цхьан Сантьягора тешамерча моттигашка дIавигав бархI эзар гаргга саг.

ФАШИСТСКИ ИЛЛЕ ОАЗ

Малхбузен Берлин, 1 октябрь. ТАСС-а корр. К. Савина хоам бу: Ах бийса яьннача хана Малхбузен Берлине, Вильгельм-штрассе тIа Шпандау яхача набахта коа бодача керттерча наькъа тIа дукха нах вIашагIкхийттаб. Цига бар немецкий кхыча мехкийн журналисташ. Улицаш тIа ха деш полицейски отрядаш яр. Набахтен коанаIараш хьаеллаялале хьалхагIа юпитераш лотаелар. Набахта боахкаш 20 шу ха яьккха баьнна тIема зуламхой Ширахи Шпери шоай гаргара нах шоашца а болаш коанаIарех шин автомашинаца арабаьлар. ДIара а укхазара а тIаерзайир кинокамераш, сурташ даха йолаелар фотоаппараташ.

Детташ тIоараши иштта мукъахеца валлалца набахта валла суд яь вола Гесс а яхаш детташ цIогIарчи дар фашистал леладеча кIантилгий. Неонацистски групло фашистски илли доахар: «ДIахо ергья вай маршировка». Фашистски демонстрацена духьале еш яцар полици.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ШИ ДУНЕ — ШИ ПОЛИТИКА

Дуне чIоагIа уйла тIаяхийта ладувгIаш да ООН-а Генеральни Ассамблея 21-ча сессе беча балхага. Социалистически содружества мехкаша цу сессе цIаькха а дIахьекхар машар чIоагIбарам халкъий кхерамале Iалашъарах шоай дерригa низаш тIадахийта шоаш кийча хилар.

Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац ООН-а Генеральни Ассамблея 21-гIа сесси хьажийта СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос дIачуенна Советски правительства предложенеш доазод дехьарча мехкий общественноста эггара къоабалъеш тIанийцар.

Советски правительства хьадийхар «паччахьалкхений чурча гIулакхашта юкъегIертилга ца магийтарах, цар доIами суверенитети лоралярах йола декларации» кхоачашъяр санна дола лоархIамера дешаш, «ядерни гера доаржа ца дара хьакъехьа барт, вIаштIехьбоаккхилга хала хулийташ дола гIулакхаш паччахьалкхенаша дитарах», «Африка, Азе, Латински Америка мехкашкара кхыча мехкий тIема базаш дIаяхарах» дола дош дувцилга. Шоай правительствашa шоашта тIадиллларах социалистически мехкий делегаце-

ша Генеральни Ассамблея 21-гIа сесси хьажийта дIачуделар «ООН-а байракха кIал Къулбехьен Корея дIалаьца лоаттаеш дола дерригa американски бIунаш арадахарах а Корея вIашагIтохарах, юхаметтаоттарах вIашагIъелла хинна ООН-а комисси дIахецарах» дола дош.

«Машарга бола никъ хьабелла А. А. Громыкос дIачуеннача проекташа, — язду «Мундо» яхача гавански газето. — Кубински халкъо чIоагIа къоабалъю уж. Уж резолюцеш къоабалъярой тIаэцарой, бокъонца тешам лургбар Къулба-Малхбоален Азе меттел, дерригача дунен тIа а машар оттабара».

«Нийе тхона къаьстта а чIоагIа хелу, — аьлар машар лорабара Ерригиндийски совета генеральни секретара Читро Бисваса. — Вьетнамерча американски агрессе хIанз оттадаьча хьалий бeрригa кхерам. Шоай интервенци дIахо шеръеш йолча Америка ВIашагIкхийттача Штаташа чIоагIа телхаю Женевски соглашенеш телхаяь ца Iеш, Генеральни Ассамблея дIаяхача сессе чIоагIъяь, халкъий чурча гIулакхашта юкъегIертилга ца могийташ йола декларации а. Шеко йоацаш ала йиш йолаш да, «Юкъе ца гIертарах йола ООН-а декларации кхоачашъяра делама хьакъехьара» советски декларацe проект тIаэцаро вьетнамски халкъа суверенитет лораяра новкъостал дергIар, тIемага кхувлача цхьаболча малхбузехьарча, деятелашка уйла яйтаргьяр из дале а е кхы дале а долча халкъа леладеча агрессивни гIулакхех дала тарлуча доккхийча зуламий», аьнна.

Сесси хилале хьалхагIа а тIехьа американски пропаганда арадоахар «США кердача машара предложеней» хьакъехьара бIаргагуш дола инспирированни хабараш. Цахадлаш хабарий тоатол араух Вашингтонера Индокитайски ахгIайрен тIа эттача хьалашта юкъера араяла машара никъ лехаш я США, американски военщина шийна ца ловшшехьа а нийсъеннай вьетнамски лаьттан тIа, яхаш. Цу хабарашка къайладоахьалургдий США доал деча гIозарaша леладеча зуламий бокъонца дола сурт? Къулбехьен Вьетнаме патриоташта духьала бIеха тIом беш кхо бIаь эзар совгIа американски салтеи эпсари ва. Оакхарой хьисапе Вьетнама Демократически Республика юрташтеи городаштеи дIахо а бомбаш чуетташ я американски авиаци. Герза низаца Камбоджан Лаосен гIулакхашта юкъегIерт США. Вашингтона хIара «машара инициатива» оалаш мел йолчоа тIехьа доагIа дIахо агрессивни гIулакхаш доаржаделга.

Американски делегата Голберга Генеральни Ассамблея йийцача кердача «машара инициативана» юкъе маларра аьлча е керда хIама а дац, е машар а бац. Демагогически къамаьлашта тIехьашка а лечкъаш Голдберга практически Вьетнача патриоташкара хьалехаш хиннар уж бокъонца дIакараболхилга дар. Цо дувцар США ДРВ-ена чуетта бомбаш соцае кийча хиларах. Къулбехьен Вьетнамера американски бIунаш арадаха кийча хиларах. цхьабакъда... нагахьа санна Вашингтоно хьалхадаьха гIулакхаш цар дIатIаэце. Цу заявлене тешал ду США правительство вьетнамски деша хьалхагIа а санна шийг агрессивни наькъа тIа латташ а из дош бокъонца къоастадеж ца гIерташ а хилара.

ХIаьта из къоасталара программа йоввaш я. «Из программа хьалхашка еняй, — аьлар А. А. Громыкос ООН-а Генеральни Ассамблей 21-ча сессе ше къамаьл деш. — Вьетнача Демократически Республика правительствай Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронтой. Из кхетаеш йоаттIача тайпарей я — ДРВ территорена чуетта бомбаш хувцилга йоацаш социйтилга. США а цар союзникий а дерригa герзашцара низаш Къулбехьен Вьетнамера арадоахилга. Кхыча мехкий гера арадоахилга. Шийн чура проблемаш шийга къоастайита вьетнамски халкъа торо лулга. Агрессор Вьетнаме дIачувахав, агрессор аравала веза».

Ши дуне — ши политика. Социализми империализми. Къоастае ха хьагIакхаьца йола дунен халкъашта юкъера проблемаш къоастаяра даькъе вIашдухьал латта ши никъ. Социалистически содружества мехкаша цIаькха а хьахьокх машара гIулакх хьаллаца шоаш кийча а лаьрхIа а хилар. Малхбузехьарча империалистически гIозараша дIахо а делабу шоай кхерамера геразцарча авантюрай никъ.

ЛЮДВИГ ЭРХАРДА АРГIАНАРА ВИЗИТ

ДIалахача кIирах чакхъьлар Вашингтонера боннски канцлера Эрхарда визит. Шийна мамогга шийн вокхагIа волча океанал дехьарча партнерацарча доттагIала ше мутIахьа хилар дIахьокха гIерташ вар малхбузенгермански канцлер. Американски президентеи малхбузенгермански правительствана керте латтачуни переговорий хьакъехьарча коммюнике тIа белгалдоаккхачох, Бонно «хьалхагIа а санна, паргIатача дуненна лоархIам болаш лоархI Вьетнамера ВIашагIкхийттача Штатий тIема гIулакхаш».

Ховш да вьетнамски халкъа дуьхьалара американски агресси моральни гIулакхашца хьаллацарах кхоачамбаь рейнско - рурски гIозараш Iеш ца хилар. ТIа-тIа доккхагIа да сайгонски марионеткана деш дола боннски новкъостал. Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац Эрхард Вашингтоне дIавахале хьалхагIа вьетнамски бердашка «Гельголанд» яха малхбузенгермански кема дахар — ВIашагIкхийттача Штаташа Индокитайски ахгIайрен тIа лоаттабеча бIехача тIема юкъе Бонно дакъа лоацаш хилар хьахьокхаш дола кхы цхьаькха а иэхьа бакъ тешал. Кхеталеш да, американски президента «федеральни правительства хьаллацарахи реальни новкъостал дарахи цунна баркал алар».

Американо - малхбузенгерманск солидарность хьахьокхаш долча цу гIулакхаша цIаькха а тешал ду Бонна—Вашингтона цхьоагIо дIахо чIоагIъялара. Цхьабакъда, кхы а чIоагIагIа цу гIулакха лаьрхIа яр Джонсона Эрхардаца хинна ядерни проблемаех йола переговораш. Коммюнике тIа белгалдоаккх оагIонаш «ядерни боацача НАТО членашка ядерни обороне ца лаьцача дарглоаца дакъа лацийта» лаьрхIа хилар. Цу селдара лоацача формулировкана тIехьашка лочкъадаь доаллар фуд? Цу хаттара жоп дала хала дац. Боннски канцлер океанал дехьа водача хана Риме шийн болх чакхбаьккхар «НАТО ядерни планироване группо», частни дешаша цунах маллара, «Макнамара комитето». Из комитет ужх шера хIанз диалагIа вIашагIкхеташ а масе хана — тайп-тайпарча вариантех — Малхбузен Германи ядерни герзах дIатохаргйола спообаши наькъаши «тохкаш» а я.

ХIанз хинна «Макнамара комитета» заседанеш боннски канцлер Вашингтоне ядерни амбицей лакхаленашка кхоачавеш лакхвaь йола шийн тайпара трамплин хилар. «Вашингтон пост» яхача газето дувцачох Эрхарда дIалийхар Бонн «ядерни бомбаш шийн доалахьа хургйолаш елга».

Малхбузенгермански доал ду гIозараш вIалла раьза а дац хIанз латтача гIулакхашта. Ховш маларра ядерни герзаца кийчъяь кхыча мехкий соединенеш боннски инарала Кильманзега кара яле а. Атомни боеголовкаш практически шийн мукъах йолаш ва цхьаькха бундесверовски инарал фон Хобе а — Шлезвиг-Гольштейнерча НАТО лаьттанцарча бIуний командующи. Фон Хобес ше «Генеральанцайгер» яхача газета еннача интервью тIа духхьал хьакхайкадир, «нагахьа санна тIема дов гIетта моттиг хуле», шийн командованех долча бундесвера доакъошка «шоай кара а йолаш американски ядерни ракеташ» кхоачаргхилар. Долче, коммюнике тIа дукха гуча ца доаккхаш дувцаш дола Бонно атомни герзаца дакъа лаьцар шерделга ядерни герз шийн доалахьа хила Малхбузен Германена бокъо яла тарлуш да.

Эрхард Вашингтоне а вахалехьа малхбузен кепайоазоно, Шаумбургски дворецa хIанзарча даь гIулакхаш мела хилар белгал а доаккхаш, хила тарлуш дар цхьатарра хьалха доахар, канцлера сий шийн мехка айдара новкъостал дергдолаш йола белгалара, уступкаш ергья Джонсона яхаш. Хургдар дувцаш, «Файн эншл таймс» яхача английски газето яздора «моллагIа кхаьча а цхьа пряник» кхача тарлу Эрхардага яхаш. Цхьадолча малхбузенгермански газеташа доглоахийла йолаш яздора, ФРГ территоре тIара американски бIунаш леладарга Бонно дIаухийта рулкъаш кIезигде американски президент раьза хилар хургда «пряник» яларах, яхаш. Цхьабакъда, Джонсона — «чай—шекар цхьана, хIаьта тхьамкилг — во-воай» яхача принципах — Бонна финансови дехараш вIалла дIатIа а эцанзар. Федеральни правительства шийн дерригa низаш гIалохийтаргдa бIаьш миллионаш долларий махха американски гера эпарах дола дехараш кхоачашдара аьнна, Вашингтона дош делча Эрхард а ваьннав.

Р. КОЛЧАНОВ.
(ТАСС).

РУМЫНИ. Боккха болх чакхбоах Цигэнештерча сомийн комсийн бешамаш лелаяра Бухарестски Iилма-тохкама института баьца дараш леладара отделене коллективо. Баьца даарий керда маьхера сорташ хьахилийтара, долаш дарий тайпаш динагIа хилийтара торoний дух тIа бувл уж. Iилма болхлошка я 25 гектар хинна ца Iеш земаш дахара дола кхаш, баьца дaараш кхедара дола 250 гектар гаргга лаьтта.

Сурта тIа: Цигэнештерча баьца даараш леладечь отделене помидорех яьлкаш хьал юзаш боахк.

Аджерпресса—ТАСС сурт.

Къулбехьен Вьетнама джунглешка ер сурт даьккхар американски корреспондент ва.

Цхьач сага лаьрхIа екоп. Цу чу ва США форда гIашло. Цун юхьа тIа бIарехьежача кхы цхьаннха дувца дезац.

ЮПИ—ТАСС-а телесурт.

КОММУНА ИЛЛЕШЦА ЕКАЯЬ СИЙЛАХЬ-ВОККХА ПОЭТ

Эжен Потье, французски пролетарски поэта, дерригача мехкий пролетарей гимна — «Интернационала» — автора цIи дика йовзаш я Советски Союзе. 4-ча октябре 150 шу доал поэт ваьча дийнахьа дена.

Парижски коммуна, къахьегама адамий кортамукъалеи къовсами иллешца бекабаьча эггара дикагIа барех цаI, французски социалистически болама хьинарера деятель хиннав Эжен Потье.

Коммуна гIулакха дIаденнад цо шийн дерригa низаш, шийн таланта беррига низ, хIаьта 1871 шерара французски революци аламашта дага мел йоагIача хана вицлургвац царна къонахчал, денад дола поэт.

«Интернационал» 1871 шера, гобаьккха мел юла хIама Коммунаца садоахаши дахаши хинначa деношка, французски пролетариата доагIача даькъа кхаьчача халача саготоний хьалашка яздаьд Эжен Потьес. «Коммуна IотоIаьй..., хIаьта Потье «Интернационало» цун иллеш дерригача дунен тIа гIолла дIайоаржаьй, хIаьта хIанз цIаккха а ца хиннача тайпара, из дийна а я». — яздаьд Ленина поэта хетальча шийн статья тIа.

«Интернационал» эггара хьалха кепатеха арадаьккхад 1887 шера, «Революционни иллеш» яхача сборника тIа. ХIаьта цул тIехьагIа цхьа шу даьннача гIолла лильски композитора-болхлочо Пьер Дегейтера йиш оттаьй «Интернационала» текста. Эрсий меттала «Интернационал» арадаьннад 1902 шера цу хана Женеве кепаетташ хиннача «Вахара листокаш» яхача журнала тIа. ТIехьагIо кепатеха араьлар Л. Черномордикова пандарна лехкаш хинна «Интернационала» яаьяь йиш а.

Цхьан цаI илли, цхьаь цаI гимн дIаяьржалц аламашта юкъе «Интернационал» санна чIоагIа. Советски Союза Коммунистически парте гимн а хинна дIаэттад «Интернационал». Дунен тIарча халкъий меттала даьккхача «Интернационало» еррига континентий къахьегамхой кхота а бу, империализмана духьала, социальни кортамукъале бахьан долаш лоаттабеча къовсама гIовтта а бу.

Эжен Потье, халкъа илле цу башха-дикача мастера вахар къовсамахи халонехи дизза хиннад. Потье 1816 шера 4 октябре Париж, къеча мастеровойн дезале ваьв. 13 шу даьннача хана ше къахьегаш хиннав из, даьгара говзал хьаIомаеш. Цхьабакъда, уйлаш еш волча кIаьнка тIа-тIа дукхагIа безам хул поэцеза. Дагахьа Iомаю цо шийна кораяь Беранже иллей томик. Эжена Потье эггара хьалхара стихаш — иллеш дIайолайу 1930 шерарча Июльски революцена, улицашка ювлача топий татаца. Поэта 14 шу а даьнна хинна дац паргIатоннеи демократенеи тIахьехаш дола шийн эггара хьалхара илли цо даьккхача хана. Иштта цIи а елар цо цунна «Лаькъала хийла паргIато!» аьнна, хIаьта цул тIехьагIа цхьа шу даьннача гIолла «Къона муза» яха сборник арахийцар.

Къоначa поэта йоккха духовни воздействи йир пролетариата классови сакхетам сомабаларо. Цу хана революционни уйлаш йолаш хинна поэташ-болхлойи ремесленникаши вIашагIбетташ хинна Парижера литературни центраш яр гогетташ-кабачокаш. Цига гуллара халкъа шансонье, полицини провокатораши чIоагIа тIакхувш хинна, хургбола 1848 шерарча революце поэташ. Цхьабакъда, бокъонца цигтача, паргIато езаш болча халкъа поэташа творчески гIулакхаш дувцачa моттиге хьа а хулар, чIоагI а лора Потье социально-политически лирика. 1848 шера буржуазно-демократически революци йолча хана къахьегача халкъагахьа, реакционни законаш арадоахача, террор лелаеча, хьалъухкаш нах боабеча къизача июльски (1830—1848) монархена духьала хиннав Потье.

60-ча шерий болхлой боламаи I-ча Интернационалаи юкъе хьинаре дакъа лоацаш хиннача деятела Эжен Потьес шийн иллешца кIаьд ца луш тIахьехам баьб болхлойи ахархойи Республика вIашагIйоллара. Эксплуатаци саго сага цIаккха ерг а йоацаш дIаяккхара. Парижски коммуна ца кхоачашхилар цунна дагалаьттараш. Коммуна оттаечеи цун оборона ечеи хьинаре дакъа лаьцад цо.

Коммуна эшар бахьан долаш цхьайола ха тувлалуш яккха йийзар Потье, хIаьта цул тIехьагIа велла Англе а цигара Америке а вaха вийзар. Цига юха а болхлой болама юкъевахар поэт — коммунар, капиталистически общества социальни вIашдухьаленаш гучайоахаш йола стихаш язъелга ца а дуташ.

1880 шера коммунарашта амнисти яьннай аьнна Франце хьакхайкаьчуд тIехьагIа шийн мехка юха вера Потье. Ше валлалца йолча хана Коммуна иллешца хестаеш хиннача Потьес ше валале хьалхагIарча шерашка болхлой классан цун къовсаман хетаяь массехк йоккха произведени язъяьй.

1887 шера веннав Потье. Пер Лашез яхача кашамашка из дIаволлаш оттача таьзетах йоккха болхлой демонстраци хиннай, хIаьта уж леладеннача полице делалечох хIама а хиланадр.

Наьха дегашка ях поэта-коммунара Эжен Потье цIи. БIаргагуш веце а из хул цун боевой гимна дешаш торжественно декача. Советски литературовезаша, переводчикаша кIаьд ца луш лех Потье вахарахи творчествахи дола керда документаш. СССР Iилмай Академе А. М. Горьке цIерахча дунен литература Института духха ха йоацаш кепатеха арахийцад Ю. Данилина «Парижски коммуна поэташ» яха книжка. Цу тIа эггара дукхагIа а йоагIаш а уйла тIаяхийтай Эжен Потье творчествана.

Николай КУЗНЕЦОВ,
КПСС ЦК-арча марксизма-ленинизма Института Iилмаи болхло.

(АПН).

ДоаггIача ду таIазар

МалгIабика АТХ-а ЦIе уголок нахах хьалйиза я. Новкъостий суда членаш Iохайша багIача истола юххе дIаэтта латт къона кхалсаг.

...Укх шера кхозлагIа новкъостий суда духьала отта йийзай нов. Н. Схороходовай. Штраф тохарал совгIа кхы хIама ца деш кIалхара ялийтаяр из шоззе а. Цхьабакъда, хIанззалца ше денна дош кхоачаш ца дарах кхозлагIа цох теша хала дар.

МалгIабика АТХ-а кондукторалла болх беш яр Н. Схороходова. Паччахьалкхен киса кулг ухийталга дезаш яр из Массехказа шийна бехк баьболлаше а соцаш яцар. ХIаьта юххера а кхозлагIа ше новкъостий суда хьалхашка эттача хайра цун хIанзалца санна кхы шийх сaг тешаргвоацилга. Ахчаца бувзабенна боацача, кIеззига мара алапи ца доагIача балха яхийта лаьрхIар из судо...

Ши шу совгIа ха я таксе водитель нов. У. Бахмурзиев АТХ-а вIашагIъеллача новкъостий суда председатель вола. Суда юкъе воагIа карбюраторщик Б. Белхароев, автобуса водитель А. Стефанов, резинага хьожаш йола техник Карицова. Судо ше болх бе йолаеннача хана денз итташ гIулакхаш техкад.

Къахьегама а производственни а дисциплина телха ца яйта дика новкъостал ду АТХ-а администрацена новкъостий судо. Цудухьа бехке барий дош майрра судага дIалу администрацес а.

Д. БЕКОВ,
МалгIабика АТХ-а линейни контролер.

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

ЛадувгIа

4 октябрь, 1966 шу

РАДИО: 8.25 — Агабабов. Балетни сюита; 8.45 — «Къона тIехье (гIалгIай меттала); 16.00 — Нохч-ГIалгIай ашпараши иллеши; 16.30 — «Дешлуш доаца доттагIал» яха очерк (нохчий меттала); 17.15 — Индустриальни Нохч-ГIалгIайче; 17.30 — «Къонал» (гIалгIай меттала).

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.00 — Берашта дола фильм; 18.40 — фаьлгаш (нохчий меттала); 18.50 — Телевизионни кердадараш (нохчийн эрсийн меттала); 19.35 — Дагарде хар-боахам лелабара бух: беседа (нохчий меттала); 20.00 — Шоана, бераш!; 20.10 — цIаккха лергIоаца йиш. Эжен Потье ваь 150 шу дизарга; «Ноль три» яха художественни фильм.

МИШТА КХОАЧАШДУ ХIАНЗ НОТАРИАЛЬНИ ГIУЛАКХАШ

Нотариальни гIулакхаш кхоачашде бокъо йий къахьегамхой депутатий районни, городской, поселкови, юртий Советий исполнительни комитетий яхаш хетт Гермсичуге вахача Кесаев Шарпуде, Курчалойрча Титиев Шамала, Шекара завода поселке вахача Хатуев Ювсапа Бадруддина.

Цу хаттараш жоп далар дийхар оаха 1-ча Грозненски паччахьалкхен нотариальни конторa йоккхагIа йолча паччахьалкхен нотариусагара Вышнварко Софья Каспаровнайгара.

РСФСР Лаккехьарча Совета Президиумо 1965 шера 30 сентябрерча Указаца чIоагIъяьй РСФСР паччахьалкхен нотариатах йола Положени.

Цу Положене дикка шеръю къахьегамхой депутатий моттигерча Советий нотариальни функцеш цул хьалхагIа хиннача Положенечул.

Къахьегамхой депутатий моттигерча Советий исполнительни комитетий бокъо я паччахьалкхен нотариальни контораш йоацаш йолча нах бахача пункташка законо маяххара вIаштIехьбаьккха моллагIа а барт бакъбе.

ХьалхагIа дерригa нотариальни гIулакхаш кхоачашде бокъо еннаяцар къахьегамхой депутатий юртийи поселкайи Советашта мара. Цхьадолча документий копеш нийса хилар бакъде мара йиш йолаш яцар районий, городий, поселкай, юртий Советий исполнительни комитеташ.

Моттигерча Советий бокъонаш кIезигьяро тоъал паргIато хилийтацар гражданашта. 600 сомал тIех долча ахчанна вIаштIехьбаьккха барт бакъбара гаргтагIарча городе е районни центре нотариуса тIабаха безаш хулар гражданий. Бокъо ниттал кIезигъеш дац керда закон, цо кхы а дукхагIа хулийт къахьегамхой депутатий моттигерча Советий исполкомаша чIоагIде бокъо йолаш дола документаш.

ХIанз къахьегамхой депутатий юртийи поселкайи Советийчар санна, иштта городийи районийи Советийи а исполкомаша кхоачашдергда дерригa нотариальни гIулакхаш, вешта аьлча пар бакъдергда гIирсаш дохкаш-эцаш, совгIата луши хувцаши деш дола договораш, юхалург хьаэцара договораш, хIамаш дIаоттаяь лоаттаяра договораш, совгIата автомашинаш, хIамаш, ахча, иштта кхыйола хIамаш луш дола договораш, доверенносташ бакъдергда, тIехьенна доагIача даькъа кхаьча хIамаш доларяра де доагIар дергда, чуIе цIеноаш декъара никъ бехкаргба, исполнительни йоазош дергда, бакъдергда гражданаша учреждениешка, организацешка, советски партийни органашка яхьийтача заявленеш тIара подписаш бокъонца нийса хилар, тешал дергда пар тIара хьадаьха копеши хьатIадалаь йоазоци нийса хилар.

Лакхерей юкъера специальни дешара заведенеш а юкъера школаш а йистеяхарах долча документий копеш нийса хилар хьалхагIа а санна бакъле дезар нотариус я.

Шоана магарра, цу хувцамаша дикка аттача йоаккх документашта тешал оттара порядок.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора—2-41-23; редактора зам.—2-30-91; бехктохкама секретариат—2-45-48; парти дахара, промышленни, юртбоахамен, культуран, письмойи отделий—2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря—2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04500. Заказ № 4940.